

Næringsstrategi for Vestlandet

ET SAMLET VESTLAND FOR GRØNN OG
FREMTIDSRETTET NÆRINGSUTVIKLING

29.6.21

Foto: Rune Werner Molnes/VisitNorway

01

Bakgrunn

- 04 Målgruppe
- 05 Formål

02

Hvor er vi i dag?

- 07 Introduksjon
- 09 Hva samler oss?
- 15 Trusler og barrierer for videre utvikling
- 17 Styrker, svakheter, muligheter og trusler

03

Næringsstrategi for Vestlandet

- 22 Komparative fortrinn
- 24 Forutsetninger for å lykkes
- 25 Ambisjoner & hovedstrategier

04

Anbefalinger til videre arbeid

- 38 Gjennomføring av strategi
- 39 Rammebetingelser for næringsutvikling

Vedlegg

- 41 Deltakere og involvering
- 42 Oversikt kunnskapsgrunnlag
- 43 Utdypning/detaljer

01

Bakgrunn

Hvem er strategien til for?

Vestlandsrådet er etablert for å styrke Vestlandet som landsdel, både nasjonalt og internasjonalt, og utgjøre en politisk kraft som er sterkere enn den enkelte fylkeskommune hver for seg. For folkevalgte i Vestlandsrådet, som bestiller og eier av strategien, skal denne være et verktøy for å forstå behov i næringslivet, og for å kunne fremme Vestlandet sine næringsinteresser overfor sentrale myndigheter og relevante internasjonale miljø.

Vestlandsrådet er et politisk organ med lite administrative ressurser, og er derfor avhengig av en rekke aktører for å kunne realisere strategien som presenteres. Det er derfor et mål at strategien skal engasjere bredt og tas i bruk av sentrale samarbeidspartnere for Vestlandsrådet:

Næringsliv

Næringslivets stemme og behov må bli synligere og tydeligere i den nasjonale debatten rundt næringsfremmende strukturer, næringspolitikk og rammevilkår for vekst, arbeidsplassutvikling og grønn omstilling på Vestlandet

Kommuner & fylkeskommuner

Fylkeskommuner og kommuner må samarbeide mer for å støtte opp under nye forretningsmuligheter og verdikjeder på Vestlandet. Fylkes- og kommunegrenser må ikke bli en barriere for fremtidig næringsutvikling

Akademia

Næringslivet ønsker seg mer praktisk orientert forskning. Et tettere samarbeid mellom næringsliv og akademia er nødvendig for å løse fremtidens utfordringer

Næringsapparatet ellers

En rekke næringsklynger- og miljøer jobber offensivt og godt med viktige satsinger for næringslivet på Vestlandet. Det er et uttalt behov at disse miljøene i større grad samordner og koordinerer sin aktivitet for å møte næringslivets behov

Hva er formålet med strategien?

Dokumentet er delt i tre hovedområder med følgende formål:

Strategisk analyse	Den strategiske analysen beskriver komparative fortrinn for næringslivet i de tre fylkene på Vestlandet, samt mulighets- og utfordringsbildet. Fokuset skal være på hva som samler og forener næringslivet i landsdelen.
Strategi	Strategien skal gi retning for felles satsninger på Vestlandet, spesielt med fokus på den grønne omstillingen. Strategien handler kort oppsummert om å styrke grunnmuren for næringsutvikling og vekst på komparative fortrinn.
Anbefalinger til videre arbeid	Anbefalingene fokuserer på hvordan “ta fra ord til handling” og mobilisere utviklingsaktører til et felles løft for næringslivet på Vestlandet, samt hvilke rammevilkår som må styrkes for å oppnå vekst.

Hva har vært førende for strategiske valg?

- Hva som forener og samler Vestlandet
- Næringer med stort vekst- og/eller sysselsettingspotensial
- Næringer der Vestlandet har komparative fortrinn
- Næringer som bidrar til reduserte utslipp
- Næringer som bidrar til økt bosteds- og besøksattraktivitet

02

Hvor er vi
i dag?

Den strategiske analysen skal identifisere relative fortrinn og tilhørende muligheter på Vestlandet

Vestlandet står for en betydelig del av landets eksport, befolkning, sysselsetting og verdiskaping.

Vestlandsfylkene Rogaland, Vestland og Møre og Romsdal huser ca. 26% av landets innbyggere og står for en tilsvarende andel av den totale sysselsettingen i Norge. Dette tilsvarer ca. 1,4 millioner innbyggere og 700 000 sysselsatte.

Over en fjerdedel av total verdiskaping målt i bruttoprodukt skapes i Vestlandsfylkene, og hele 37,4% av den norske fastlandseksporten kom i 2019 fra Vestlandet.

De påfølgende sidene oppsummerer sentrale funn i den strategiske analysen, som har hatt til hensikt å identifisere hvor Vestlandet har sine relative styrkeposisjoner, hva som samler regionen og hvilke muligheter og utfordringer vi står overfor.

Den strategiske analysen baserer seg på eksisterende kunnskapsgrunnlag, scenarioanalyser og prediksjoner for framtidig utvikling av næringslivet, samt verdifull innsikt fra intervjuer og fokusgruppemøter som er gjennomført i forbindelse med dette prosjektet.

Den strategiske analysen bygger på metodikken **Smart Spesialisering**

Grunntanken i Smart Spesialisering er å identifisere hvilke regionale styrker og konkurransefortrinn som en region kan spille på for å fremme fornyelse og omstilling.

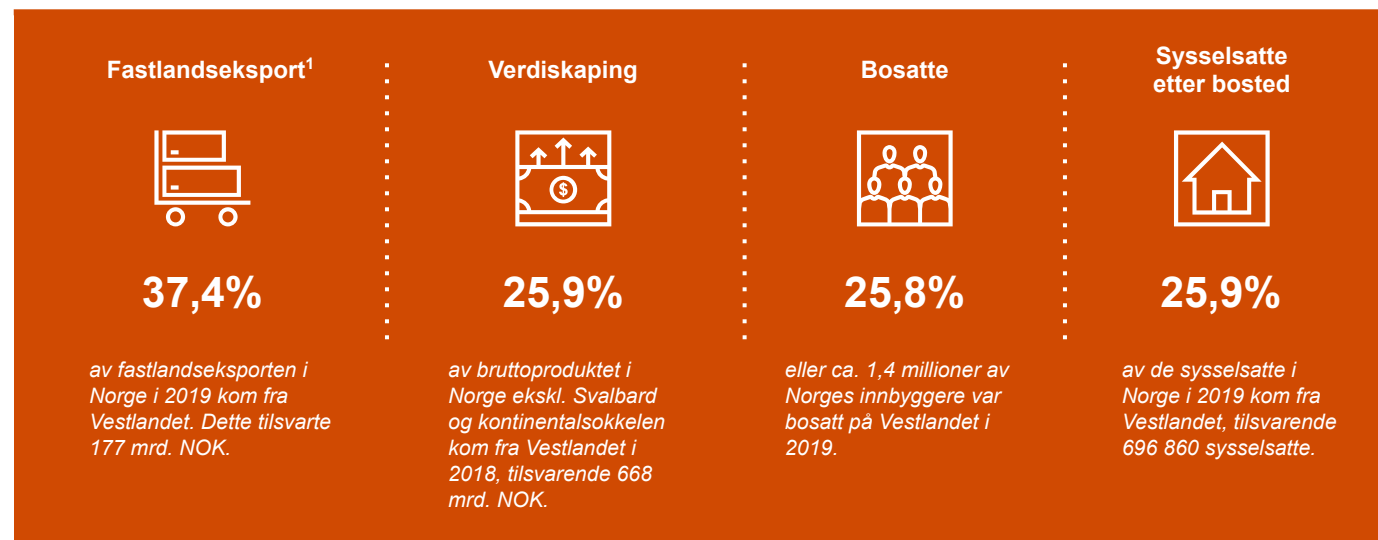
Aktører innen politikk, næringsliv, akademisk, innovasjon og forskning skal sammen stimulere til utvikling av nye næringsmuligheter gjennom å bygge videre på regionens eksisterende kompetanse, næringsliv og ressurser. Nye nisjer og næringsområder skal utvikles gjennom såkalte entreprenørielle oppdagelsesreiser.

For å vurdere de næringsmessige spesialiseringene har vi sett nærmere på parametre som bidrar til verdiskaping og konkurranseevne:

- Eksport
- Bruttoproduct / verdiskaping
- Sysselsetting

Den høye eksportandelen skiller vestlandsfylkene særlig ut sammenliknet med landet som helhet

VESTLANDETS FOTAVTRYKK I NORGE

Fastlandseksport¹ (mrd. NOK, 2019)
Andel av fastlandseksporten på Vestlandet (andel av nasjonal eksport) (%), 2019)

Antall bosatte (2019)
Andel av befolkningen på Vestlandet (andel av nasjonal befolkning) (%), 2019)

Totalt bruttoprodukt (mrd. NOK, 2018)
Andel av totalt bruttoprodukt på Vestlandet (andel av nasjonalt bruttoprodukt) (%), 2018)

Antall sysselsatte etter bosted (2019)
Andel av total sysselsetting på Vestlandet (andel av nasjonal sysselsetting) (%), 2019)

Olje og gass er ikke inkludert i analysene av eksport og bruttoprodukt. Dette skyldes at olje- og gassforekomstene ligger på kontinentalsokkelen og dermed ikke tilfaller et enkelt fylke. Leverandørindustrien til olje og gass er inkludert. Total eksport av olje og naturgass utgjorde i 2019 46,8 % av total eksport fra Norge, som var på 915 mrd. NOK. Fastlandseksporten stod til sammenlikning for 51,7 %. I korona-året 2019 var det en betydelig tilbakegang i eksporten, særlig for olje og gass. 2019-tall er benyttet for å reflektere et "normalår".

FOTAVTRYKK FOR DE TRE VESTLANDSFYLKENE (2019/2018)²

Møre og Romsdal

45,2 mrd. NOK
25,5 % (9,6 %)

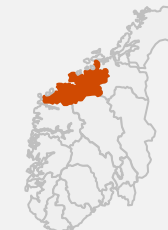
117 mrd. NOK
17,6 % (4,6 %)

265 392
19,3 % (5,0 %)

128 852
19,0 % (4,9 %)

Vestland²

89,4 mrd. NOK
50,5 % (18,9 %)

307 mrd. NOK
45,9 % (11,9 %)

634 269
46,1 % (11,9 %)

318 096
46,3 % (12,0 %)

Rogaland

42,4 mrd. NOK
23,9 % (9,0 %)

244 mrd. NOK
36,5 % (9,5 %)

475 654
34,6 % (8,9 %)

249 912
34,7 % (9,0 %)

Kilder: [SSB tabell 11713](#), [SSB tabell 07984](#), [SSB tabell 06913](#), [SSB tabell 10482](#), [SSB tabell 08804](#)
Note: 1) Fastlandseksport inkluderer ikke olje og gass. 2) Tall for Sogn og Fjordane og Hordaland slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020

Flere megatrender treffer Vestlandet spesifikt og må ligge til grunn for videre utvikling av næringslivet

Globalisering 2.0 og digitalisering

Verden har blitt mer sammenvevd, men proteksjonisme og klimaendring virker i motsatt retning. Teknologi- og tjenesteinnovasjon gjør det også mulig å flytte verdikjeder nærmere markedsplassene.

Rask teknologiutvikling

Ny teknologi som AI, 5G, edge computing og 3D-printing skaper muligheter for helt nye forretnings-Modeller. Digitaliserings-boost som følge av Covid-19 gjør det mulig å tenke nytt med tanke på muligheter for fjernarbeid og fjernledelse.

Hurtige klimaendringer

Ekspontiell vekst i klimaendringer har skapt krav til reduksjon av CO2-utslipp og klimavennlig næringsutvikling, og det investeres nå 2,5 ganger mer i fornybar energiproduksjon enn det gjøres i fossil energi.

Urbanisering og sentralisering

I dag bor mer enn halve verdens befolkning i urbane områder. Ifølge FNs prognoser vil andelen være $\frac{3}{4}$ i 2050. Samtidig er det en økende tendens til samlokalisering av beslutningsmakt i flere land, eksempelvis Sverige.

Demografisk endring

En aldrende befolkning i etablerte økonomier kombinert med fremveksten av Generasjon Z (født 1996-2010), særlig i fremvoksende økonomier, setter nye krav til helsesystem på den ene siden og sysselsetting, innovasjon og utvikling på den andre.

Overforbruk av naturressurser & behov for sirkulære modeller

Verdens tilgang på råvarer blir mindre og mindre grunnet vårt overforbruk av naturressurser over lang tid. Både reguleringer og investorer beveger seg nå mot å bli kravstillere for sirkulære modeller.

Med press på globale verdikjeder fra økt proteksjonisme og mulig on-shoring av produksjon i årene som kommer antar vi at forholdet mellom handel og økonomisk vekst vil bli noe redusert.

Behov for økt satsning på forskning og utdanning som kan gi hele Vestlandet et kunnskapsløft og bidra til innovasjon, inklusive interregionalt og internasjonalt samarbeid. Dersom vi agerer for sent på teknologisk endring, kan våre konkurransefortrinn forsvinne.

Det blir nødvendig med omstilling og innovasjon i overgangen til lavutslippssamfunnet, særlig innen industri- og ikke-fornybar energiproduksjon.

Vestlandet er godt posisjonert til å ta en posisjon knyttet til karbonfangst og -lagring.

Vestlandet har flere byer og tettsteder som øker sin tiltrekningskraft, samtidig som de også kan tape terreng til større byområder – i hovedsak Oslo og det sentrale Østlandet. Det er en risiko for at beslutningsmyndighet og kapital flyttes fra Vestlandet i større grad.

Vestlandet treffes av behovet for digitalisering og innovasjon innen helsesektoren.

Vestlandet kan ta en ledende posisjon i utvikling av nye sirkulære forretningsmodeller, der vi bruker mindre ressurser, og bruker produktene og råvarene lenger og på nye måter. Mer tverrsektorielt samarbeid, nye forretningsmodeller og verdikjeder.

Flere megatrender treffer Vestlandet spesifikt og må ligge til grunn for videre utvikling av næringslivet

Vekst i global handel, men svak norsk eksport

Eksportmeldingen 2021 (Menon) viser at Norge, sett i forhold til total verdiskaping, eksporterer lite sammenlignet med europeiske land. Den svake veksten står i kontrast til veksten i global handel, noe som betyr at få land internasjonalt har tapt markedsandeler like raskt som Norge, i følge Menon.

Fokus på helse, særlig i lys av Covid-19

Økt fokus på fysisk og psykisk helse har vært en generell utvikling de senere årene, og er i tillegg forespeilet å bli en langsiktig effekt av Covid-19. Kombinasjonen av helse og teknologi vil være spesielt viktig i årene fremover.

Økonomiske maktskifte

Internasjonalt er det en vridning av økonomisk makt fra vest til øst, en trend som tilsvarende observeres i Norge.

Økt etisk bevissthet

Flere internasjonale målinger viser at Norge ligger i toppen på listen over land med høy tillit. Det er videre pekt på at vi har en sterk kultur for ivaretagelse av arbeidstakerrettigheter.

Nærhet til beslutningstakere fremheves i flere undersøkelser som viktig for tillit til lokaldemokratiet.

Uforutsette hendelser

Dette er et uttrykk for svært uventede hendelser med svært lav risiko, eller hendelser vi vet kan oppstå, men som ikke blir adressert fordi de har svært lav sannsynlighet, f.eks. pandemier pre-Covid-19

Beskrivelse

Hvordan treffer det Vestlandet?

Vestlandsfylkene har en stor andel av norsk eksport, og har et stort potensial innen tradisjonelt viktige eksportnæringer som maritim/offshore, sjømat og kraftintensiv industri. Men som resten av Norge må også næringslivet på Vestlandet styrke sin eksport, for å utnytte potensialet som ligger i økt internasjonal handel.

Vestlandet er godt posisjonert mtp. produksjon av bærekraftig, sunn mat fra både land og hav (sjømat, alger, omega-3, mm.) Covid-19 kan gi økt fokus på, og etterspørsel etter, lokalproduserte matvarer mht matsikkerhet, antibiotikaresistens m.m.

Næringslivet på Vestlandet kan treffes av økende konkurranse fra Asia, samtidig som automatisering er med å gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig i tidligere arbeidsintensive operasjoner. Økt lønnsnivå i østen som følge av økonomisk vekst kan forsterke vår posisjon.

At Norge anerkjennes som et land med høy tillit kan bidra til økt konkurransekraft, både gjennom et styrket omdømme, gjennom lavere transaksjonskostnader og i forbindelse med rekruttering.

Tilstedeværelse av tillit mellom partene i arbeidslivet gjør det mulig å utvikle gode samarbeidsmodeller på tvers av næringer og geografier.

I et samfunn som er mer globalisert, digitalisert og sammenvevd enn tidligere, er Vestlandet (som andre regioner) mer sårbar enn tidligere for forhold som påvirker vår økonomi eller evnen til å samhandle, og særlig de hendelser vi ikke kan eller evner å planlegge for

Behovet for å utvikle attraktive og framtidsrettede samfunn og næringer er felles for hele Vestlandet

For at Vestlandet skal lykkes med sine strategier og ambisjoner, må det finnes et felles multiplum – en felles retning som er samlende for regionen og som Vestlandsrådet, vestlandsfylkene og næringslivet på Vestlandet kan være drivkraft for.

I utredningen “Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn” (2020) kommer det frem at produktiviteten i næringslivet er høyere i de minst sentrale kommunene, og at verdiskapingen i distriktnæringslivet har økt kraftig i senere år. Samtidig er befolkningsutviklingen i distriktene svak, og det er en økende trend at unge familier flytter til mer sentrale strøk, som fører til et fødselsunderskudd. Digitalisering og muligheter for fjernarbeid som følge av koronapandemien vil delvis kunne fungere som en motvekt til trenden.

Konklusjonen i rapporten er at det lokale næringslivet er sentralt for utvikling av mer attraktive lokalsamfunn, hvor kompetanse, ressurser og samarbeid mellom kommune og næringsliv trekkes fram som viktige suksessfaktorer. For å utvikle lokalt næringsliv, er det avgjørende med tilgjengelig, kompetent arbeidskraft. Her vil både nasjonale rammevilkår med betydning for utvikling av lokalt næringsliv, distriktpolitiske virkemidler som differensiert arbeidsgiveravgift og andre tilretteleggere for lønnsom og bærekraftig næringsutvikling i distriktene spille inn. Transportinfrastruktur, kraftinfrastruktur og digital infrastruktur er også av avgjørende betydning for å tiltrekke mennesker til distriktene og sørge for optimal utvikling av det lokale næringslivet.

I figuren til høyre og på de neste sidene beskrives noen sentrale områder innenfor samfunns- og næringsutvikling som samler alle fylkene på Vestlandet med tanke på å skape de gode lokalsamfunnene og næringene som er rustet for framtida.

Overordnede områder som samler Vestlandet:

På Vestlandet er vi samstemte om behovet for samfunns- og kompetanseutvikling for fremtiden

Vi er enige om behovet for:

Samfunns- og kompetanseutvikling

Hurtig grønn omstilling

Internasjonale og nasjonale krav samt behov for rask klimaomstilling samler Vestlandet. Vår utfordrende topografi innebærer særlig behov for infrastruktur tilpasset grønn omstilling.

Vekst og kompetanse i lokalsamfunnene

Hele Vestlandet har behov for å skape trygge og attraktive lokalsamfunn med gode utdanningstilbud, kulturtilbud og inkluderende arbeidsliv hvor det skapes nye lokale arbeidsplasser. Mer digital samhandling kan være en positiv konsekvens i etterkant av Covid-19.

Statlig forvaltning som er tettere på ressursene

Distansering av forvaltningsmakt fra der ressursene er lokalisert er en utfordring for videre utvikling av næringslivet på Vestlandet. Behov for infrastruktur, som fergefri E39, Stad skipstunnel, kraftinfrastruktur, samt kapital, er eksempler på viktige saker som samler oss.

Praktisk orientert næringsutvikling / utviklingskultur

For å sikre at vi utdanner kompetansen som næringslivet har behov for, er det enighet om behovet for å koble academia, næringsliv og det offentlige tettere sammen.

Å beholde og utvikle kompetanse på Vestlandet

For å utvikle morgendagens næringsliv trenger vi å beholde de gode hodene på Vestlandet. Vi har flere sterke utdanningsinstitusjoner, men opplever en kompetanseflukt mot øst. Det er et felles ønske å ivareta og videreutvikle kompetansen og bygge sterke miljø der naturressursene er og imøtekomme fremtidens kompetansebehov.

Næringslivet på Vestlandet samles om de unike mulighetene som knytter seg til våre naturlige fortrinn

Vi er enige om behovet for:

Vekstnæringer på Vestlandet

Havbaserte næringer

Hele Vestlandet anerkjenner kombinasjonen av kyst og hav som et konkurransefortrinn, hvor næringene maritim, marin og olje og gass har vært sterke historisk. Utvikling av maritim og marin næring, og kompetansen fra olje og gass, er prioriterte områder for fremtidig utvikling gjennom fokus på innovasjon og teknologi.

Næringer basert på fornybare energi

Naturforholdene på Vestlandet gir store muligheter knyttet til fornybar energi. Også i havrommet er potensialet for fornybar kraftproduksjon stort (havvind), og kompetanseoverføring fra offshore-virksomhet gir et særlig fortrinn. I tillegg er hydrogen som energibærer et vekstområde, bl.a. basert på elektrolyse.

Kraftintensiv industri

Flere av lokalsamfunnene på Vestlandet er bygget opp rundt hjørnesteinsbedrifter som produserer til global industri, slik som i Sunndal, Årdal, Odda og Sauda. Teknologien og kompetansen som er bygget opp over lang tid skaper fortrinn og vekstmuligheter i utvikling av ny industri, som CCU og batteriproduksjon.

Nye grønne næringer

Vestlandsscenarioene (2020) peker på 11 nye verdikjeder, eksempelvis CCS, hydrogen og sirkulære modeller hvor Vestland har konkurransefordeler mtp vekstmuligheter og utvikling av nye eksportnæringer. Disse anses å være aktuelle for hele Vestlandet og er sentrale i arbeidet mot nullutslippssamfunnet.

Teknologi, innovasjon og bærekraft

På tvers av alle næringene som er viktige og samlende for Vestlandet fremover, kommer teknologi, innovasjon og bærekraft. Uavhengig av næringsområde vil utvikling av (og mulig eksport) av eksisterende og nye bærekraftige løsninger og teknologier være forutsetninger for framtidig vekst og levedyktighet, eksempelvis velferdsteknologi innen helse, fintech innen finans, og automatisering i kraftkrevende industri.

Behovet for å utvikle attraktive og bærekraftige lokalsamfunn er også samlende for Vestlandets næringsliv

Vi er enige om behovet for:

Næringer som er spesielt viktige for samfunnsutvikling

Reiseliv, stedsutvikling og kultur

De unike naturopplevelsene i kombinasjonen kyst, fjell, fjorder og landskap samler oss som region og setter oss på verdenskartet. Reiseliv har en relativt lav verdiskapingsandel per sysselsatt, men næringen er svært viktig for lokal samfunnsutvikling, omdømmebygging rundt Vestlandet og som eksportrettet næring.

Helse

Gode helsetjenester, både for fysisk og psykisk helse, er viktig for lokalsamfunnene våre. Befolkningsutviklingen på Vestlandet og i Norge forøvrig tilsier at stadig færre arbeidstakere må ivareta den relativt sett økende andelen eldre. Dette krever utvikling av ny teknologi, men også flere med helsefaglig kompetanse.

Landbruk, skogbruk og matproduksjon

Som en følge av Covid-19 og økt fokus på helse og miljø, har lokalprodusert mat fått økt oppmerksomhet. Selv om klimaet og topografien i store deler av Vestlandet ikke er ideell for alle former for landbruk, har landbrukspolitikken som mål å ivareta lokal matproduksjon og -matberedskap i lokalsamfunnene.

Bygg/anlegg, handel og andre tjenesteytende næringer

En rekke andre næringer er viktige for bo- og næringsattraktiviteten på Vestlandet, samtidig som de selv utvikler seg i takt med veksten i befolkning og øvrig næringsliv. Dette gjelder mellom annet handelsnæringen, bygg- og anleggsvirksomhet, transport og andre tjenesteytende næringer.

Teknologi, innovasjon og bærekraft

På tvers av alle næringene som er viktige og samlende for Vestlandet fremover, kommer teknologi, innovasjon og bærekraft. Uavhengig av næringsområde vil utvikling av (og mulig eksport av) eksisterende og nye bærekraftige løsninger og teknologier være forutsetninger for framtidig vekst og levedyktighet, eksempelvis velferdsteknologi innen helse, fintech innen finans, og automatisering innen industrien.

Strukturelle barrierer som kan hindre næringslivsutvikling

Mangel på nettkapasitet hindrer nyetablering og vekst

Strøm er en viktig innsatsfaktor for mye av næringsutviklingen på Vestlandet. Avgrenset kapasitet og flaskehalser i nettet begrenser muligheten til å realisere potensialet på kort- og mellomlang sikt flere steder. Tiden som går med til planlegging, konsesjonsbehandling og bygging av nye strømlinjer og transformeringspunkt, tar ofte lenger tid enn næringslivet har til rådighet om de skal følge raske endringer i behov og etterspørsel.

Lange reisetider og utfordrende infrastruktur for transport

Næringsutviklingen på Vestlandet blir påvirket av uforholdsmessig lange reisetider, hovedsakelig som følge av usammenhengende og til dels svake veiforbindelser, skred- og flomproblematikk, og mangelen på annen infrastruktur som for eksempel toglinjer innad i landsdelen. Gjennomgående transport til sjøs har også vært en utfordring, blant annet grunnet det krevende Stad-havet, men Stad skipstunnel åpner for nye muligheter her.

Sentralisering / maktforskyvning bort fra Vestlandet

For næringslivet er det viktig med nærhet til viktige rammesettere og beslutningstakere. Vestlandet sin posisjon som næringsregion er ikke godt nok reflektert i "maktposisjonene" i samfunnet, verken med tanke på politiske strukturer, plassering av hovedkontor eller representasjon i nasjonale organ og aktiviteter, som NOUer og FoU-funksjoner. Dette kan minske investeringer i form av kapital, kunnskap og ressurser til Vestlandet.

Hjemmemarked og reguleringer

For mange utviklingsprosjekter er det viktig med et hjemmemarked der produkter, produksjonsmetoder og verdikjeder kan testes og utvikles, før fullskala kommersialisering og eksport. Her vil offentlige reguleringer, rammevilkår og krav kunne spille en viktig rolle, spesielt med hensyn til å realisere grønn omstilling på en rekke områder.

Mangel på en samlande næringslivspolitik og en felles stemme for Vestlandet

For å akselerere det grønne skiftet må det settes tydelige, felles prioriteringer og Vestlandet må samles i en felles front eller "stemme" som fremhever viktige innsatsområder i næringsstrategien. I dag mangler vi en slik aktiv og samlande næringspolitikk som skal løfte og forsterke den sterke utviklingskulturen på Vestlandet, teknologikompetansen og de naturgitte fortrinnene våre.

Barrierer knyttet til kompetanse og samarbeid

Fraflytting / kompetanseflukt

Fraflytting og kompetanseflukt er ikke bare en distrikts- og sentrum-periferi-problematikk, men en utfordring hele Vestlandet møter – spesielt overfor Oslo og det sentrale Østlandet som tiltrekker seg kompetanse fra hele landet. Lokaliseringen av sentrale, offentlige beslutningstakere, i tillegg til mange av de store selskaperes hovedkontorer, er noe som tiltrekker seg mennesker og kompetanse. Vestlandet har relativt sett få av disse, sett opp mot befolkning og ressursgrunnlag.

Digitalisering kan svekke utdanningsinstitusjoner

De senere årene har gitt oss stadig flere digitale utdanningsmuligheter, både tradisjonelle utdanningsprogram og såkalte MOOC (massive open online courses). Dette er en mulighet også for utdanningsinstitusjonene på Vestlandet, men kan også være en trussel som følge av konkurransen mot andre universiteter og høyskoler i Norge og internasjonalt.

Manglende skalafordele på kompetanse på tvers av aktører, verdikjeder og geografi

Vestlandet besitter mye kompetanse, men evnen til å skalere kompetansen på tvers av ulike aktører, både innen akademia, næringsliv og offentlig sektor, samt på tvers av disse, er ikke god nok. Nye, grønne modeller krever at slike samarbeid etableres og at skalafordele utnyttes.

For stort gap mellom forskning, utdanning og næringsliv

Å realisere potensialet som ligger i fremtidige vekstnæringer vil blant annet kreve tett og godt samarbeid mellom næringslivet, forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Flere aktører i disse sektorene uttrykker ønske og behov om tettere samarbeid enn det som er tilfellet i dag. Flere næringsaktører gir også uttrykk for ønske om en dreining til mer anvendt forskning, i tett samspill med næringslivet.

Tap av kompetanse og infrastruktur fra olje og gass

Økt fokus på bærekraft og grønn omstilling trekker unge bort fra de tradisjonelt sterke utdanningene innen olje/gass og subsea. Selv om dette er en naturlig utvikling, vil det kunne skape et langsiktig kompetansegap i disse næringene, og redusere næringens konkurransekraft, evne til omstilling og samspillet med andre havbaserte næringer.

Mangler erfaring fra piloter, skalering, kommersialisering

Selv om Norge og Vestlandet har mange grønne piloter, er det få som vokser til store selskaper sammenlignet med mange andre land. For å lykkes med pilotering og skalering vil det, i tillegg til risikokapital og viktige strategiske samarbeid, kreves prosjektledelse og erfaring som få aktører har.*

**Vestlandsscenarioene (EY, 2020)*

Styrker og svakheter for Vestlandet

STYRKER INTERNT

STYRKER

- **Naturgitte fortrinn:** Havet, fjordene og fjellene på Vestlandet gir store naturgitte fortrinn, særlig knyttet til havnæringene, næringer med tilknytning til fornybar energiproduksjon og til reiselivet.
- **Sterke eksportnæringer med grønt potensial:** Vestlandet har sterke næringer innen marin, maritim næring, prosessindustri og fornybar energi som også har gode muligheter for å redusere sitt klimaavtrykk. Innen disse næringene har vi flere store, solide selskap, med mye kompetanse og kapital. Disse selskapene har potensial for å lede grønn innovasjon og tverrfaglige samarbeid.
- **Sterke klynger og kompetansemiljø:** Vi har flere verdensledende klyngemiljø og næringsallianser, og potensial for å utdanne fremtidens kompetanse.
- **Tilgjengelig areal:** For utvikling av nye, grønne næringer trengs areal. På Vestlandet har vi god tilgang på areal både på land og til havs.
- **Sterke teknologi- og kompetansemiljø:** Teknologikompetanse tilknyttet de viktige eksportnæringene er verdifull og kan overføres til nye, grønne næringer.

- **Forutsetninger for grønn omstilling:** Naturgitte forutsetninger og muligheter for kompetanseoverføring fra olje- og gassindustrien er særlig viktig, men også muligheter for industrielle samspill med utgangspunkt i eksisterende næringsliv.
- **Omstillingsevne i næringslivet:** Næringslivet på Vestlandet har gjennom tidligere kriser, som ifm. oljeprisfallet i 2014, vist evne til rask omstilling.
- **Kvalitetsturisme:** Turistnæringene på Vestlandet opplevde stor vekst før korona og er pekt ut som en viktig fremtidsnæring for Vestlandet. Fokus er nå på økt kvalitet, helårsturisme og lønnsomhet.
- **Tillit mellom partene i næringslivet:** Muliggjør gode samarbeidsmodeller på tvers av bransjer og geografier, og kan redusere transaksjonskostnader med globale aktører

Styrker og svakheter for Vestlandet

SVAKHETER INTERNT

SVAKHETER

- **Kompetanseflukt:** Innbyggere, og dermed kompetanse, tiltrekkes i større grad til bo- og arbeidsliv i stor-Oslo enn til Vestlandet.
- **Avstand til viktige maktfunksjoner og beslutninger:** Store deler av det norske maktapparatet og statlig offentlig forvaltning er samlet i Oslo – både mht. politiske-, administrative- og fagmyndigheter. Vestlandet er rikt på ressurser, men rammevilkårene styres i stor grad utenfor regionen. I tillegg har Vestlandet en forholdsvis liten andel av representanter i offentlige og nasjonale utredninger.
- **Avstand til selskapenes hovedkontorer:** Mange av hovedkontorene til viktige selskaper på Vestlandet ligger i Oslo.
- **Tverrfaglig samarbeid og systemkompetanse:** Behov for sterkere samarbeid mellom næringsliv, klynger, academia og fylkeskommunene, samt tilrettelegging fra lokale og politiske krefter.
- **Rolle- og ansvarsfordeling:** Mangel på tydelig rolle- og ansvarsfordeling i eksisterende samarbeid.
- **Kapital:** Vi investerer for lite kapital til satsning på grønn næringsutvikling på Vestlandet, eks. sirkulær økonomi og grønn hydrogen, herunder også for liten tilgang på utenlandsk kapital.
- **Skalering av innovasjon:** Historisk er det få innovasjonsaktører som lykkes med å skalere (gjelder hele Norge).
- **For lite praktisk orientert forskning:** Det er behov for mer anvendt forskning, i tett samspill med næringslivet, og med praktiske virkemidler og løsninger
- **Lang reisetid:** Utdfordrende infrastruktur og mangel på jernbane gir stor avstand og fragmenterte bo- og arbeidsområder. Topografien fordyrer løsningene.
- **Nettkapasitet:** Flaskehalser i strømmettet hindrer industriutbygging flere steder på Vestlandet, og behandlingstiden for konsesjoner tar lenger tid enn næringslivet har om de skal følge utviklingen og utnytte muligheter.
- **Fragmentert satsning og manglende “vestlandsstemme”:** Vestlandet har utydelige næringspolitiske prioriteringer, for svake føringer fra virkemiddelapparatet og et for fragmentert system på tvers av ulike virkemidler. Det mangler en felles stemme som kan fronte saker som er viktige for hele regionen.

Muligheter og trusler for Vestlandet

MULIGHETER EKSTERNT

MULIGHETER

- **Utvikling av nye, grønne verdikjeder:** Økt fokus på bærekraftige og “grønne” forretningsmodeller, eksempelvis anvendelse av fornybar energi, havbunnsmineraler, biomarine produkter og restråstoff (bl.a. til helse/kosthold) innen havrommet. Sirkulær økonomi og ombygging av skip og gjenbruk av utstyr til nye formål i maritim næring, samt potensial knyttet til nye løsninger for infrastruktur på land (f.eks. nye energibærere), er andre eksempler.
- **Kompetanseoverføring og teknologiekspert:** Videreutvikling av påbegynt arbeid med å utnytte norsk teknologikompetanse innen offshore/maritime/marin på andre viktige og fremtidsrettede områder, som bl.a. havbruk (eks. sensorteknologi) og havvind. Her har Vestlandet potensial til å ta en ledende posisjon som teknologiekspert, særlig innen havrommet og fornybar.
- **Grønn kapitalinnhenting:** Større muligheter for grønn kapitalinnhenting som følge av nye reguleringer (f.eks: EU-taksonomien) gjennom bl.a. Horisont Europa.
- **Omdømmeeffekt:** Bærekraftige satsinger er i stor grad forbundet med positivt omdømme. Reiselivsnæringen kan i stor grad bidra til profilering av Vestlandet, også dets næringsliv, internasjonalt.

- **Økt samarbeid mellom bankene på Vestlandet:** Kan løfte og skalere satsinger på prosjekt og slå sammen midler rettet mot utvikling av næringslivet. Ytterligere potensial dersom midlene som går gjennom virkemiddelapparatet i dag i større grad samordnes med regionale bank-/og kapitalmiljø.
- Økt fokus på **lokal matproduksjon**
- **Tverrsektorielle samarbeid og industrielle samspill:** Eksempelvis kan landbruk og havbruk ha flere fellesnevner der aktørene kan ha gjensidig nytte av erfarings- og kunnskapsdeling.
- **Ny teknologiutvikling:** Eksempelvis helseteknologi, smart teknologi, samt fasilitering av bruken, både privat og i næringslivet
- **Vri transport fra land til sjø:** Utvikle nye hovedferdselsårer langs kysten, og i større grad ta i bruk sjøbaserte transportsystemer for både gods, innbyggere og gjester til Vestlandet

Muligheter og trusler for Vestlandet

TRUSLER EKSTERNT

TRUSLER

- **Koronapandemien:** 2020 innebar en kraftig tilbakegang for norsk eksport. I uønskede scenarier kan koronapandemien få langsiktig negativ effekt på de eksportrettede hovednæringene. Innovasjonsaktivitet kan også bli langsiktig påvirket grunnet mangel på kapital.
- **Naturressursbeskatning:** Regjeringen sitt arbeid med utredning av grunnrente og produksjonsskatt innen havbruk, fiskeri og kraftbransjen kan påvirke Vestlandet sterkt.
- **EU-taksonomien:** Pågående arbeid med definering av brune og grønne næringer ifm. EU-taksonomien kan påvirke næringene på Vestlandet. Fra 2026 vil bare nullutslippsskip godkjennes som "grønne". Dersom havbruksnæringen eksempelvis defineres som brun, vil det kunne føre til mindre kapital for videreutvikling av sentrale næringer på Vestlandet.
- **Reduksjon i O&G:** Begrenset vekst i oljefondet og behov for økt fastlandseksport for å dekke forventet vekst i importbehov – det er både krevende å ta ut større eksport fra eksisterende næringer samt å utvikle nye eksportnæringer.
- **Nasjonale rammebetingelser og prioriteringer** som ikke tilrettelegger for grønn vekst og utvikling (på Vestlandet)
- **Virkemiddelapparatet sentrert i Oslo:** Rammebetingelser og offentlige utredninger (NOUer) drives primært av ressurser på Østlandet, tidvis med for stor avstand til, og noe avgrenset innsikt i, viktige problemstillinger for Vestlandet. I tillegg har industrien for liten påvirkningskraft og råderett til midler som ligger i virkemiddelapparatet – det oppleves et behov for økt effektivitet og mindre rapporteringskrav.
- **Markedstilgang / Brexit:** Det kreves politisk innsats for å forbedre markedstilgang og tollsatser.
- **Sentralisering/urbanisering:** Det å rekruttere ny kompetanse i bedriftene som ligger i distriktene er sentral utfordring. Det er behov for å koble by og land. Men urbaniseringstrenden utfordrer også byene på Vestlandet.
- **Et for perifert eierskap:** Utenlandsk eierskap kan være nødvendig for å oppnå vekst og utvikling. Et for perifert eierskap kan være et hinder for engasjement rundt regional- og lokal nærings- og samfunnsutvikling.
- **Svekket internasjonal konkurransekraft** - Norge har tapt globale markedsandeler de siste 20 årene i forhold til OECD- og BRIC-landene. Dette er en stor trussel for Vestlandet

03

Strategi
Vestlandet

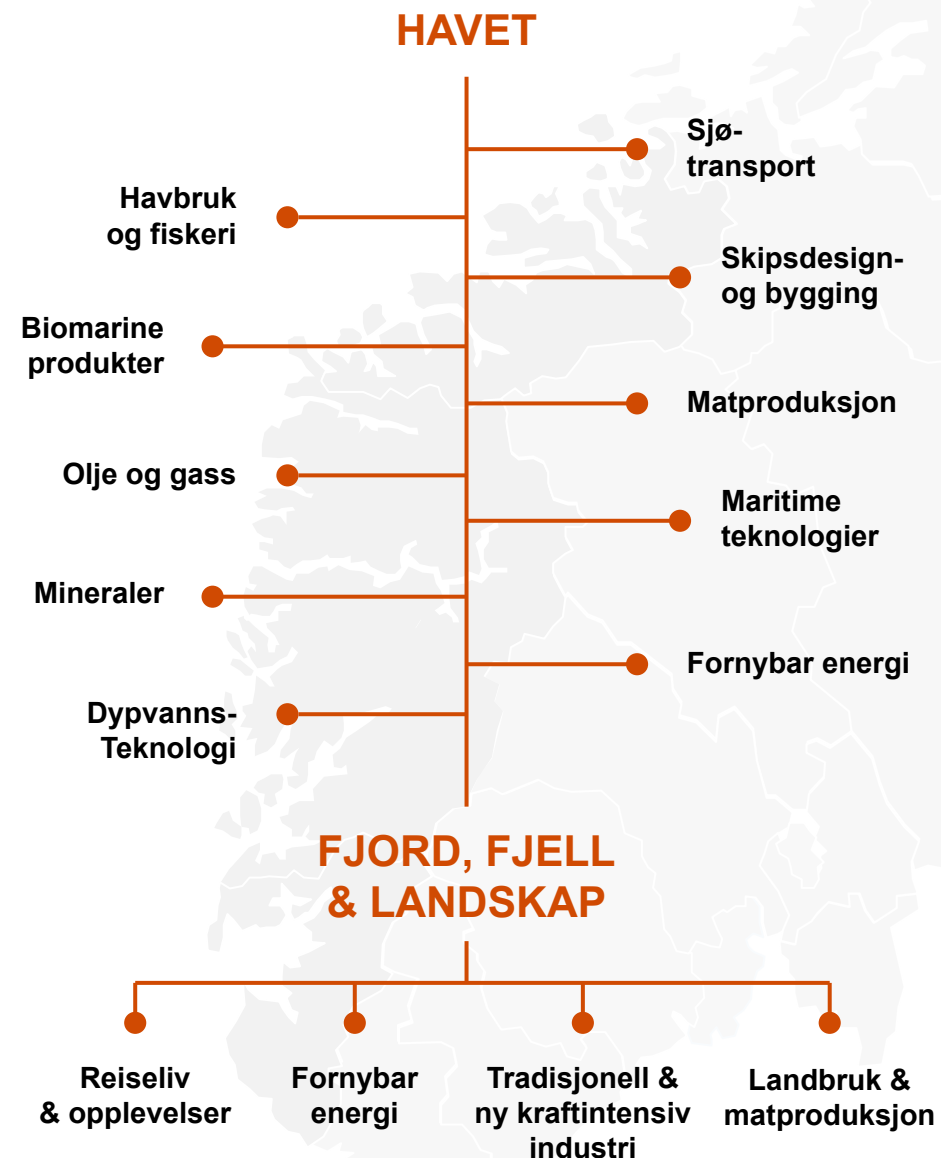

Våre største fortrinn er viktige for hele Vestlandet, og avgjørende for å lykkes

- En næringsstrategi for hele Vestlandet må samle og forene, og peke på det vestlandsfylkene har til felles
- Situasjonsanalysen viser en rekke punkt som samler – både fortrinn, muligheter og utfordringer
- Strategien er ment å tydeliggjøre en utvikling som...
 - møter de grunnleggende behovene som store deler av næringslivet på Vestlandet har til felles
 - møter de indirekte behovene som legger til rette for næringsutvikling, eksempelvis bo- og besøksattraktivitet
 - bygger på de komparative fortrinnene som Vestlandet representerer
- Evner vi å bygge på våre komparative fortrinn, og gjennom dette styrke verdiskapingen fra næringslivet og sørge for en sterk folketallsutvikling, så vil dette tjene hele næringslivet på Vestlandet og Norges verdiskaping/eksport

Havet og naturen gir enorme muligheter for vekst

- På Vestlandet har vi rike tradisjoner med å temme og høste ressurser fra havet og naturen vår – dette blir minst like viktig for generasjonene som kommer etter oss
- I havrommet ligger mange av de største mulighetene for både vekst og grønn omstilling
- Vestlandet har potensialet til å ta posisjonen som den fremste havregionen – ikke bare i norsk næringsliv, men også internasjonalt
- Men vi må også bygge på andre fortrinn som naturen, med kysten, fjordene, fjellene og landskapet vårt, gir oss – både til næringsutvikling, og for å skape en attraktiv bo- og besøksregion

Klarer vi å realisere mulighetene?

Vi har et veldig godt utgangspunkt, men for å ta fullt ut potensialet i næringslivet på Vestlandet, er vi avhengig av at en rekke brikker er på plass, m.a.:

- Tilgang på kompetanse – gjennom befolkningsvekst, utdanning og rekruttering
- Samarbeid og samhandling
- God infrastruktur på flere områder
- Næringsfremmende rammebetingelser
- Offentlige virkemidler som legger til rette for næringsutvikling
- Kapital, investeringsvilje (spesielt fra nærings- og finansmiljø på Vestlandet) og finansiering av gode prosjekter

OVERORDNET AMBISJON:

Bidra til en bærekraftig utvikling i næringslivet på Vestlandet

Sørge for regulatoriske rammebetingelser som setter fart på næringsutviklingen på Vestlandet

Bærekraft – en rettesnor for all næringsutvikling

- Vi har store ambisjoner for næringslivets bidrag til økt bærekraft og grønn omstilling i samfunnet
- Vi skal bidra til å nå nasjonale og internasjonale målsetninger om kutt i klimagassutslipp
- FNs bærekraftsmål må være et sentralt utgangspunkt for all næringsutvikling
- Vi bidrar til økt sirkulær økonomi gjennom å utnytte naturressurser og produkter effektivt og så lenge som mulig, i et kretsløp der minst mulig ressurser går tapt*
- Dette fordrer mellom annet at bærekraft blir tillagt stor vekt i politiske føringer og prioriteringer, prioriteringer i virkemiddelapparatet, samt i innretning av rammebetingelser og støtteordninger
- Det fordrer også et nært samarbeid med næringslivet, og at toneangivende aktører innen næringslivet bygger en kultur og setter retning for bærekraftig aktivitet i sine virksomheter

Vestlandet skal være en ledestjerne, nasjonalt og internasjonalt, innen grønn utvikling og omstilling av næringslivet

*Miljødirektoratets definisjon på sirkulær økonomi

Styrke grunnleggende, næringsfremmede strukturer

Bidra til næringsvekst gjennom å styrke viktige næringsfremmende tiltak som næringslivet på Vestlandet har til felles.

Vi skal være en næringsvennlig region som er attraktiv for både eksisterende og nye næringsaktører”

Styrke grunnleggende, næringsfremmede strukturer

Bidra til næringsvekst gjennom å styrke viktige næringsfremmende tiltak som næringslivet på Vestlandet har til felles.

Vi skal jobbe for...

Utjevning av nasjonale maktstrukturer og at statlig forvaltning kommer tettere på næringslivet på Vestlandet

Det betyr:

Jobbe for at statlig forvaltning – politisk, administrativt og fagmyndigheter – sitter tettere på de naturressursene og næringsmiljøene de skal fremme. Dette vil kunne gi økt innsikt, bedre samhandling og fordeling av attraktive arbeidsplasser. Det kan også ha en effekt på hvor store selskaper plasserer sine hovedkontorer. I tillegg er det viktig med bedre representasjon i nasjonale, offentlige utredninger.

Bedre infrastruktur og kortere reiseavstander

Kortere reiseavstander samt bedre infrastruktur på Vestlandet vil skape større og mer attraktive bo- og arbeidsområder, og i tillegg styrke samhandlingen mellom næringsaktørene på Vestlandet. Dette gjelder både sjø- og landbasert transport og infrastruktur, og spesielt bør det legges til rette for miljøvennlige transportløsninger samt å vri både gods- og persontransport fra land til sjø.

Desentraliserte studie- og utdanningstilbud, tettere på næringslivet

Det er viktig at utdanningsinstitusjonene på Vestlandet opprettholder eller styrker sin posisjon. Samtidig bør det etableres desentraliserte studie-huber – tilknyttet universiteter og høyskoler – som er tettere på næringslivet innen spesielt relevante fagområder for næringslivet på Vestlandet. I tillegg er det viktig å styrke og utvikle yrkesfaglig utdanning tilpasset næringslivet på Vestlandet sine behov.

Kapitaltilgang og investeringsvilje

Jobbe for en bank- og finansnæring med god nærhet til næringslivet på Vestlandet, med tilstrekkelig innsikt i regionens næringsliv, og med en desentralisert beslutningsmyndighet, som samlet vil øke sjansen for finansiering av næringsutvikling i regionen. I tillegg stimulere til økt investeringsvilje og bruk av privat kapital i regionen.

Et mer effektivt virkemiddelapparat som er tettere på næringslivet

Jobbe for et virkemiddelapparat som er godt koordinert, som er tett på næringslivet, og som har tilstrekkelig kompetanse på de områdene som er særlig viktige for næringsutvikling på Vestlandet, herunder også nærhet til internasjonale nettverk. Det vil være viktig å sikre virkemiddelapparatets regionale handlingsrom, samt at det er effektivt i arbeidet med å styrke norsk eksport.

Styrke kultur og samhandling

Legge til rette for at hele Vestlandet drar sammen for å løse felles utfordringer og realisere felles muligheter.

Med felles ambisjoner
og større felleskaps-
følelse heier vi
hverandre frem ”

Styrke kultur og samhandling

Legge til rette for at hele Vestlandet drar sammen for å løse felles utfordringer og realisere felles muligheter.

Vi skal jobbe for...

Et felles målbilde og tydeliggjøring av felles interesser

Det betyr:

Skal innbyggere og næringsliv på Vestlandet se viktigheten av at hele landsdelen styrker seg – og støtte og heie hverandre frem – er det viktig å synliggjøre hvorfor og hvordan landsdelen kan og bør løfte sammen.

En sterk, felles stemme for fylkene på Vestlandet

For å øke gjennomslagskraften for viktige næringsinteresser er det viktig med en sterk, felles stemme som representerer Vestlandet. En slik sterk og felles stemme vil være langt mer kraftfull enn om politikere eller enkeltaktører i næringsliv, academia eller FOU-miljøer fremmer budskapet alene overfor nasjonale styresmakter eller andre viktige aktører. Et viktig ledd i å styrke samhandlingen på Vestlandet er å bygge en felles kultur som øker viljen til å stå å stå samlet i møtet med felles utfordringer og muligheter.

En organisering som samler og fremmer synspunkter på vegne av næringslivet på Vestlandet

For å sikre at man fanger opp og ivaretar interessene til næringslivet på Vestlandet på en god måte i fremtiden, bør det etableres et samhandlingsfora som består av representanter fra f.eks. politikk, næringsliv, academia og FOU – med god geografisk representasjon.

Skape og fremme arenaer for samhandling og samarbeid

At aktører kjenner hverandre øker sjansen for at de samarbeider eller støtter hverandre. Det er viktig med gode møteplasser og samhandlingsarenaer, på tvers av fylkene, som legger til rette for dette.

Bidra til realisering av hav-relaterte fremtidsnæringer

Bidra til å utnytte det enorme,
felles potensialet som
havrommet representerer for
næringslivet på Vestlandet.

“ Gjennom å bygge videre
på det vi er best på, skaper
vi næringsutvikling for
hele Vestlandet

Bidra til realisering av hav-relaterte fremtidsnæringer

Bidra til å utnytte det enorme,
felles potensialet som
havrommet representerer for
næringslivet på Vestlandet.

Vi skal jobbe for...

Det betyr:

**Å etablere posisjonen som den
fremste havregionen –
også internasjonalt**

Vestlandet har gode forutsetninger for å sette seg på kartet som en av verdens ledende regioner for bærekraftig næringsutvikling i tilknytning til havrommet. Dette vil kreve en rekke næringsfremmende tiltak, men også at ulike aktører sammen fremmer denne næringen og regionens styrker, muligheter og utvikling nasjonalt og internasjonalt.

**En bærekraftig omstilling av olje-
og gassvirksomheten**

Olje- og gass vil spille en viktig rolle for Vestlandet i lang tid fremover – for samfunnsregnskapet og velferden, sysselsetting, leverandører, og for kompetanse og teknologiutvikling. Det er en naturlig ambisjon å være en ledestjerne innen bærekraftig utvikling av næringen internasjonalt, men også i anvendelse av næringens omfattende teknologi-, saltvanns- og dypvannskompetanse på andre områder i havrommet og i andre næringer. Næringen trenger tilstrekkelig handlingsrom og fortsatt tilgang på kompetanse for å bidra i denne omstillingen.

**Støtte utviklingen innen både
tradisjonelle og nye råvarer
fra havet**

Fra å i stor grad være en ressursbasert næring, er det et stort potensial i å satse på utvikling og eksport av teknologi og teknologikompetanse relatert til havrommet. Dette vil kreve samarbeide mellom flere aktører, m.a. mellom næringsliv, FOU-miljøer og det offentlige næringsapparatet.

**Å styrke utviklingen og eksporten
av teknologier utviklet for
næringsvirksomhet i havrommet**

Fra å i stor grad være en ressursbasert næring, er det et stort potensial i å satse på utvikling og eksport av teknologi og teknologikompetanse relatert til havrommet. Dette vil kreve godt samarbeid mellom flere aktører, m.a. mellom næringsliv, FOU-miljøer og det offentlige næringsapparatet.

**Styrking av sjøbasert infrastruktur
og transport**

Å utvikle en god sjøbasert infrastruktur er et viktig bidrag til å realisere potensialet som ligger i havromsnæringene, i tillegg til potensialet som ligger i å flytte mer godstransport fra land til sjø. Dette omfatter utvikling av transportnæringen, gode havner, miljøvennlig energiforsyning og -bærere (m.a. hydrogen, elektrisitet), nullutslippsfartøy og tilrettelegging for en effektiv skipsfart (m.a. Stad skipstunnel).

Bidra til å utnytte andre store komparative fortrinn i næringslivet

Bidra til å utnytte potensialet som ligger i andre næringer med klare komparative fortrinn på Vestlandet.

Vi setter oss på verdenskartet gjennom å skape nye eventyr i havrommet ”

Bidra til å utnytte andre store komparative fortrinn i næringslivet

Bidra til å utnytte potensialet som ligger i andre næringer med klare komparative fortrinn på Vestlandet.

Vi skal jobbe for...

Det betyr:

At Vestlandet fortsatt skal være en viktig region for fornybar energiproduksjon

Vestlandet er en ledende region for produksjon av fornybar energi i Norge og internasjonalt, og fremover ligger det et stort vekstpotensial innen m.a. havvind. Disse ressursene må utvikles i samspill med andre havbaserte næringer, særlig fiskerinæringen.

Ta krafta i bruk i tradisjonelle og nye energiintensive næringer

Regionens enorme fornybare energiresurser vil være viktig for å styrke og ta nye posisjoner innen både eksisterende kraftintensive næringer, som f.eks. prosessindustrien, innen elektrifisering, utviklingen av nye energibærere (m.a. hydrogen), og utvikling av "nye" kraftintensive næringer, som f.eks. batteriteknologi, datalagring m.m. Både mer produksjon og utnyttelse av kraft fra regionen vil kreve en rask utbygging av mer kapasitet i strømmettet flere steder på Vestlandet.

Større reiselivs- og opplevelsesproduksjon

Vestlandet har natur- og friluftsopplevelser i verdensklasse – en sentral innsatsfaktor i den langsiktige trenden med økende turisme. Å bidra til en utvikling i denne næringen gir også ringvirkninger for boattraktivitet, handel, matproduksjon og flere andre næringer. Det må stimuleres til samarbeid og produktutvikling samt at regionen selv tar eierskap til våre reiselivs- og opplevelsesprodukter. Næringen kan videre bidra til markedsføring av Vestlandets næringsliv gjennom internasjonale konferanser og merkevarebygging rundt Vestlandet.

Videre muligheter for landbruk, skogbruk og matproduksjon

Landbruk, skogbruk og matproduksjon er næringer som representerer høy sysselsetting på hele Vestlandet, og som ikke minst er viktig for regionens bo- og besøksattraktivitet, m.a. gjennom landskapspleie og økende lokalmatproduksjon. Å bidra til å utvikle denne næringen vil derfor – i et videre perspektiv enn direkte økonomisk verdiskaping – kunne ha positiv effekt også for andre næringer.

Bidra til å skape utvikling på tvers av bedrifter og næringer

Legge til rette for nye næringsmuligheter og grønn omstilling gjennom nye verdikjeder og industrielle samspill.

Vi ser nye muligheter
sammen, og spiller
hverandre gode ”

Bidra til å skape utvikling på tvers av bedrifter og næringer

Legge til rette for nye næringsmuligheter og grønn omstilling gjennom nye verdikjeder og industrielle samspill.

Vi skal jobbe for...

Det betyr:

Å skape nye verdikjeder på komparative fortrinn

Det er stort potensial for nye forretningsmuligheter og verdikjeder på tvers av sterke vestlandsnæringer. Et eksempel er potensialet for bruk av offshore- og dypvannsteknologi innen m.a. havbruk, fiskeri, havvind, og mineralutvinning fra havbunnen. Her er det viktig med gode prosesser mellom relevante aktører for å koble ressurser og kompetansefortrinn sammen med markedspotensial.

Bidra til sirkulær økonomi gjennom å fremme industrielle samspill

Gjennom delingsøkonomi, sirkulær økonomi og industrielle samarbeid kan mange av næringsaktørene oppnå effektivitet og bærekraftig utvikling seg i mellom. Et eksempel på sirkulær økonomi med eksportpotensial kan være retrofit av skip, industrielle samspill kan oppnås m.a. gjennom bedre utnyttelse av hele fisken, m.a. rettet mot helse- og kostholdsnæringen. Også her er det viktig med gode prosesser mellom relevante aktører for å koble ressurser og kompetansefortrinn med markedspotensial.

Meir samarbeid på tvers av klynger, nærings- og utviklingsmiljø

Vestlandet har et stort antall næringsorganisasjoner, og mange sterke klynger og utviklingsmiljøer. En tettere kobling og samhandling mellom disse kan bidra til enda mer utviklingskraft og en sterkere stemme på vegne av Vestlandsnæringene. Slike koblinger kan ivareta nærheten organisasjonene og miljøene har til næringslivet i hele regionen vår.

04

Anbefalinger til videre arbeid

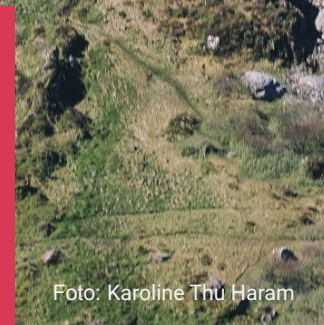
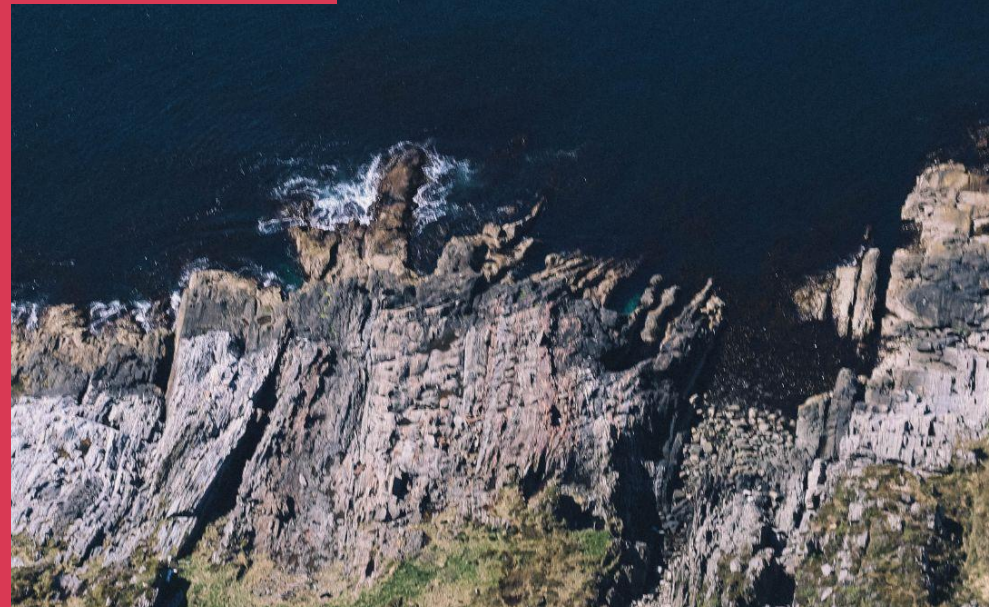

Foto: Karoline Thu Haram

Vestlandsrådet må sørge for at ord omsettes til handling gjennom samarbeid og tydelig kommunikasjon om fortrinnene til Vestlandsfylkene

Næringsstrategien skal bidra til bærekraftig vekst, økt sysselsetting og grønn omstilling av næringslivet på Vestlandet, og er ambisiøs på Vestlandsrådets vegne. Vestlandsrådet bør derfor drøfte hvordan dette samarbeidet skal rigges for å skape nok kraft til å gjennomføre strategien, både organisatorisk og kommunikasjonsmessig. Tydelig rolleavklaring og god forankring i alle fylkeskommunene, både politisk og administrativt, blir en viktig del av dette arbeidet.

Styrke grunnmuren for næringsutvikling

1

Kompetanse, beslutningskraft, gjennomføringsevne og evne til å samle de tre fylkene rundt en felles stemme vil være viktige forutsetninger for å ta dette til neste steg. Det bør gis et tydelig mandat til hvordan strategiene skal følges opp og hvem som har ansvar for å følge opp.

Samarbeidet bør være godt koordinert med partnerskapsmodellene som alt er etablert i fylkeskommunene. Det må vurderes hvilke strategier som er naturlig å iverksette i de enkelte fylker, hvilke strategier som bør gjennomføres i kraft av etablerte samhandlingsforum og hvilke strategier som bør iverksettes via eventuelle nye næringspolitiske samarbeidsforum/samvirkemodeller. Trolig vil dette kreve definert sekretariatsansvar og kapasitet. Eksempel på hvordan dette kan organiseres er vist på side 58. Det bør etableres tydelige indikatorer som kan følges opp over tid for å måle resultat av arbeidet.

3

De komparative fortrinnene til næringslivet på Vestlandet bør tydelig kommuniseres både nasjonalt og internasjonalt. Her kan man for eksempel hente inspirasjon fra måten Fjord Norge og reiselivsnæringen formidler historier og ikon fra Vestlandet, og i enda større grad jobbe sammen om markedsføring og merkevarebygging av næringsregionen Vestlandet.

Vekst på komparative fortrinn

2

“Vekst på komparative fortrinn” bygger i stor grad på fylkeskommunale planer og strategier til sentrale næringsmiljø på Vestlandet.

Vestlandets klynger og næringsmiljøer vil være “motorer” for at utvikling av nye forretningsmuligheter og verdikjeder faktisk finner sted. Tilsvarende vil fylkeskommuner, akademia og virkemiddelapparatet være viktige aktører.

Vestlandsrådets rolle er å være en pådriver og et talerør for gjennomføring av disse strategiene. Innholdet i en slik rolle bør konkretiseres og kommuniseres til de samarbeidende miljøer.

Mulige kriterium for fremtidig samarbeidsstruktur:

- Inkludering av toneangivende næringsliv, akademia og politiske miljøer som er samlende for Vestlandet
- Gjennomføres av personer med kapasitet, kompetanse, nettverk og beslutningskraft til å posisjonere Vestlandet i nasjonale strukturer
- Et tydelig mandat og tydelige roller for å styrke grunnleggende, næringsfremmende strukturer og legge til rette for at hele Vestlandet drar sammen for å løse felles utfordringer og realisere felles muligheter.
- Arbeidet må ha et langsiktig fokus

Vestlandsrådet må jobbe for rammebetingelser som styrker næringsutvikling på Vestlandet

Styrke grunnmuren for næringsutvikling

4

- Etablere felles transportprosjekt som korter ned reisetiden og binder Vestlandet sammen. Fremme disse med en felles stemme i prosesser opp mot NTP
- Jobbe for å vri flere offentlige oppgaver og ressurser til Vestlandet, f.eks. påvirke innhold i samfunnsoppdrag til departement og direktorat
- Jobbe for å påvirke sammensetning av NOU-arbeid/ekspertutvalg med henblikk på å vri flere oppgaver og ressurser til Vestlandet
- Jobbe for å forflytte hav- og kystforvaltning "tett på" der naturressursene er
- Pådriver for utbygging av nettkapasitet (kraft), kort behandlingstid for nye konsesjoner og 5G-dekning på Vestlandet
- Sørge for et tilstrekkelig eksportrettet fokus i virkemiddelapparatet, både kapasitets- og kompetansemessig

5

- Jobbe for å skape insentiver i virkemiddelapparatet som stimulerer til prosjekter på tvers av geografier og bransjer med fokus på de nye verdikjedene, og være en pådriver for flere sirkulær økonomi- prosjekter med EU-finansiering (Horisont 2030)
- Jobbe for effektive virkemidler, konsesjons- og lisensordninger til havnæringene for å sikre at gode rammevilkår for oppstart av nye prosjekter
- Jobbe for styrking av reiselivsnæringen etter pandemien, m.a. midler til markedsføring, løsninger for nullutslippstransport, finansieringordninger for fellesgoder og god besøksforvaltning
- Jobbe for bedre vilkår for lokal matproduksjon, m.a. forenkling av næringsmiddelreguleringen
- Jobbe for vilkår rundt naturressursbeskatning som gagnar regionene som besitter naturressursene

6

Bærekraftig finans er et innsatsområde i EU, og vil påvirke næringsutviklingen på Vestlandet i fremtiden. Klassifiseringen av bærekraftige aktiviteter, taksonomien, vil bidra til å endre hvordan man definerer bærekraft og hvilke aktiviteter som "kvalifiserer" som bærekraftige. Dette vil igjen kunne påvirke tilgangen til kapital. Det er viktig å jobbe for at rammevilkår som har stor påvirkning for næringslivet blir utformet og besluttet på et korrekt grunnlag, samt at fokuset på grønn vekst og bærekraftig næringsliv forsterkes både i offentlig innkjøpsarbeid og gjennom virkemidler.

Vestlandsrådet må enes om områder de med en felles stemme kan fremme i dialog med nasjonale myndigheter. Eksempler på rammevilkår som kan forsterke næringsutviklingen på Vestlandet er vist under:

Vekst på komparative fortrinn

Vedlegg

Et bredt utvalg av aktører og miljø har vært involvert i strategiutformingen

Strategien har blitt utformet gjennom et nært samarbeid med styrings-, prosjekt- og referansegrupper.

Styringsgruppen har bestått av representanter fra Vestlandsrådet og næringslivet, og har fungert som et innspills- og rådgivende organ for Vestlandsrådet.

Prosjektgruppen har bestått av representanter fra næringsavdelingene i de tre fylkene. Den nære koblingen til fylkeskommunale organisasjoner er viktig,

bl.a. fordi Vestlandsrådet skal forsterke allerede igangsatte eller planlagte tiltak basert på de fylkeskommunale næringsplanene og foreliggende kunnskapsgrunnlag.

I tillegg har en rekke miljøer fra hele Vestlandet bidratt med innspill gjennom fokusgruppeintervjuer der deltakerne har blitt utfordret på hva som bør være de viktigste grepene for å lykkes med økonomisk verdiskaping, økt sysselsetting og grønn omstilling på Vestlandet.

Deltakere i styringsgruppen:

- Per Vidar Kjølmoen, Vestlandsrådet (VR)
- Sigrid Brattabø Handegard, VR
- Solveig Ege Tengesdal, VR
- Bjørn Lødemel, S&Fj. Næringsforening
- Owe Hagesæther, GCE Ocean Technology
- Agenes Gundersen, Møreforskning
- Wenche Uksnøy, NCE Blue Legasea
- Geir Inge Lunde, Initiativ Vest
- Kyrre Knudsen, SR Bank
- Per Erik Dalen, ÅKP
- Stein Ove Rolland, Fjord Norge
- Terje Handeland, Valide

Deltakere i prosjektgruppen:

- Bergljot Landstad, næringsavdeling Møre og Romsdal fylkeskommune
- Bård Sandal, næringsavdeling Vestland fylkeskommune
- Mette Fossan, næringsavdeling Rogaland fylkeskommune

Aktører som har bidratt i intervju, samtaler og fokusgrupper:

- Norges Forskningsråd, Møre og Romsdal
- NTNU, Ålesund
- Høgskulen på Vestlandet
- Universitetet i Stavanger
- Blue Planet
- Næringsforeningen Haugalandet
- NCE Ikuben
- Haugaland Vekst
- Næringsforeningen i Stavanger
- Kunnskapsparken Vestland
- Sparebank 1 SMN, Sunnmøre
- Sparebank 1 Nordvest
- Sparebanken Vest
- Sparebanken Sogn og Fjordane
- Sparebanken Møre
- Innovasjon Norge Vestland
- Innovasjon Norge Rogaland
- Innovasjon Norge Møre og Romsdal
- BKK
- BKK Nett
- Linja (tidl. SFE Nett)
- Istad Nett
- PwC Stavanger, Bergen og Nordvest: 11 kontorledere og bransjeeksperter

Den strategiske analysen tar utgangspunkt i både regionale og nasjonale planer og utredninger

I arbeidet er følgende planer, strategier og annet lagt til grunn:

Kommunale og fylkeskommunale planer og utredninger

Møre og Romsdal

- Fylkesplan for berekraftfylket Møre og Romsdal 2021 - 2024
- Planprogram regional planstrategi og fylkesplan for Møre og Romsdal 2024 - 2024
- Omstillingsbehov i Møre og Romsdals eksportnæringer
- Utkast forskning og innovasjonsstrategi Møre og Romsdal 2021 - 2024
- Utfordringer og muligheter for Møre og Romsdal mot 2030

Vestland

- Regional plan for innovasjon og næringsutvikling - Vestland 2021-2024 (høringsforslag, 2021)
- Vestlandsmeldingen 2020 hovedrapport og kortversjon
- Vestlandsscenarioene 2020 - exec summary
- Vestlandsmeldingen 2019

Rogaland

- Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland (2020)
- Utviklingsplan for Rogaland - Regional planstrategi 2020 - 2024

Nasjonale planer og utredninger

NOUer

NOU 2020: 15 Det handler om Norge - Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene
NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn Verdikjeder i Norge
NOU 2019: 18 Skattlegging av havbruksvirksomhet
NOU 2019: 16 Skattlegging av vannkraftverk
NOU 2019: 2 Fremtidige kompetansebehov II - Utfordringer for kompetansepolitikken
NOU 2018: 5 Kapital i omstillingens tid - Næringslivets tilgang til kapital

Nasjonale strategier

Innovasjon Norge (2021). Nasjonal reiselivsstrategi 2030
Matnasjonen Norge (2021)
Prosess 21 (2021)
Havstrategien (2019)
Bedre vekst, lavere utslipp – regjeringens strategi for grønn konkurransekraft (2017)

Stortingsmeldinger

Meld. St. 31 (2020–2021) Finansmarkedsmeldingen 2021
Meld. St. 5 (2019–2020) Levende lokalsamfunn for framtiden.
Meld. St. 14 (2019-2020) Kompetansereformen – Lære hele livet
Meld. St. 16 (2020–2021) Utdanning for omstilling — Økt arbeidslivsrelevans i høyere utdanning

Andre utredninger

Menon Economics (2020). Effekt av korona på norsk eksportrettet næringsliv.
Menon Economics (2020). Omstillingsbehov i Møre og Romsdals eksportnæringer.
Menon Economics (2020). Omstilling i petroleumssektoren.
Menon Economics (2019). Scenarier for reiselivet på Vestlandet 2030.
Menon Economics (2017). Fylkes- og kommunefordelt eksport i 2017 - Betydning for sysselsetting
Menon Economics (2015). Faglige begrunnelser for næringsrettede virkemidler rettet mot distriktene.
Møreforskning Ålesund AS (2018). Utdanningstilbudet på Vestlandet - sett i lys av behov i leverandørindustrien til sjømatnæringa.
Samfunnsøkonomisk analyse AS (2020). Verdikjeder i Norge. På oppdrag fra KMD.
Samfunnsøkonomisk analyse AS (2019). Endringer i kompetansesammensetningen i arbeidslivet mot 2040
Samfunnsøkonomisk analyse AS (2018). Nøkkeltall Vestlandet 2003-2017
Ernst & Young (2019). Tempo på grønn omstilling i norsk næringsliv
NHO (2021). Grønne elektriske verdikjeder
Bergen kommune (2021). Sirkulære Bergen

Områder for å vurdere felles satsinger, fortrinn og næringsmessige spesialiseringer og muligheter og utfordringer på Vestlandet

For å vurdere (1) satsinger som er forenende på tvers av fylkeskommunene, (2) de næringsmessige spesialiseringene og fortrinnene og (3) utvalgte muligheter og utfordringer Vestlandet, har vi på de påfølgende sidene sett nærmere på følgende områder:

Eksisterende satsinger i fylkeskommunene	Eksport ¹	Verdiskaping	Sysselsatte	Bosatte	Kompetanse og utdanning	Offentlige utredninger	Nettkapasitet
							
Felles satsinger	Næringsmessige spesialiseringer og fortrinn			Utvalgte muligheter og utfordringer			

Note: 1) Vi har sett på total eksport ekskludert olje og gass på næringsnivå i 2017, og utvikling av fastlandseksporten totalt for perioden 2010-2020. Sistnevnte inkluderer kun varetransport og inkluderer ikke olje og gass.

Utviklings- og innovasjonsplanene til de tre Vestlandsfylkene synliggjør felles satsningsområder og prioriteringer

Vestlandsfylkenes har mange eksisterende strategier og planer som beskriver mål og satsinger fremover. For å illustrere felles satsningsområder på tvers, har vi i denne analysen tatt utgangspunkt i fylkenes utviklingsplaner og gjeldende innovasjons- og næringsutviklingsplaner. Oversikten under oppsummerer mål og satsningsområder for som fremkommer i de spesifiserte planene. På neste side illustreres tematiske hovedområder som går igjen på tvers av planene.

SATSINGER OG MÅL I FYLKETS UTVIKLINGSPLAN

Møre og Romsdal

Mål i “Fylkesplan for berekraftfylket Møre og Romsdal 2021-2024”

- Møre og Romsdal skal vere eit føregangsfylke på samarbeid
- Møre og Romsdal skal bli miljøfylke nr. 1
- Møre og Romsdal skal vere eit attraktivt og mangfaldig fylke der folk vel å bu
- Møre og Romsdal skal ha eit internasjonalt leiande næringsliv og ein innovativ offentleg sektor

SATSINGER OG MÅL I FYLKETS INNOVASJONS- OG NÆRINGS- UTVIKLINGSPLAN

“Utkast forskings- og innovasjonsstrategi for Møre og Romsdal 2021-2024”

- **Overordnet mål:** Auka innovasjonstakt i Møre og Romsdal
- **Strategier:** Sikre finansiering til innovasjonssystemet. Byggje kapasitet og kunnskap, Berekraftig, nytt og effektivt, Smarte samfunn og verksemder, Fremje eksport og internasjonalisering, Tettare offentlig-privat samarbeid

Vestland

Mål i “Utviklingsplan for Vestland 2020-2024”

- Vestland som det leiande verdiskapingsfylket og nasjonal pådrivar for eit regionalisert og desentralisert Noreg
- Klima og miljø som premiss for samfunnsutvikling
- Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv
- Like moglegheiter til å delta i verdiskaping

Høringsutkast “Regional plan for innovasjon og næringsutvikling – Vestland”

- **Overordnet mål:** Vestland skal vere det leiande verdiskapingsfylket basert på berekraftig bruk av naturressursar, grøn omstilling og innovasjon i næringslivet
- **Prioriterte plantema:** Omstilling og fornying, Bergen som motor for innovasjon og næringsutvikling i Vestland, Innovative samfunn og like mogelegheiter til å delta i verdiskaping, Arealbruk

Rogaland

“Regional planstrategi for Rogaland 2020-2024”

Visjon: Berekraftig utvikling og sterke fellesskap i hele Rogaland

Utviklingsmål:

- Klimaomstilling og livskraftig naturmiljø
- Konkurransedyktig region
- Helsefremmende og inkluderende samfunn
- Attraktive lokalsamfunn, byer og tettsteder
- Samarbeid og sunn styring av kommuneøkonomien er forutsetninger for å nå målene

“Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland”

- **Mål:** Forenkle og samskape løsninger for framtiden.
- **Visjon:** Å bidra til innovasjon for bærekraftig verdiskaping.
- **Overordnede prinsipper:** Kompetanse, Omstilling- og endringsvilje
- **Satsningsområder:** Ren energi og maritim framtid, Mat, Reiseliv og opplevelse, Smarte samfunn

Omstillingsevne og bærekraftig utvikling er viktige felles satsinger for Vestland fylkene

Basert på Vestland fylkenes utviklingsplaner og deres planer for innovasjon og utvikling, blir det synlig at flere av målene og satsingsområdene er felles på tvers av fylkene.

Selv om ordbruken varierer er det flere områder som får vesentlig oppmerksomhet i de overordnede fremtidsplanene for de tre fylkene. Figuren til høyre illustrerer et utvalg tematiske områder som blir omtalt på tvers av planene, og indikerer hvorvidt temaene hovedsakelig knytter seg til nærings- og samfunnsutvikling, eller begge.

Oversikten er ikke altomfattende, og utgjør ikke en prioritert rangering, men gir innblikk i viktige tverrgående områder. Fokus på økt verdiskaping gjennom eksisterende og nye næringer, og et gjennomgående fokus på bærekraftig omstilling er helt sentralt for næringsutviklingen. Attraktive samfunn skal skapes gjennom blant annet kompetanseutvikling, innovasjon og bedre infrastruktur.

FNs bærekraftsmål - et felles utgangspunkt

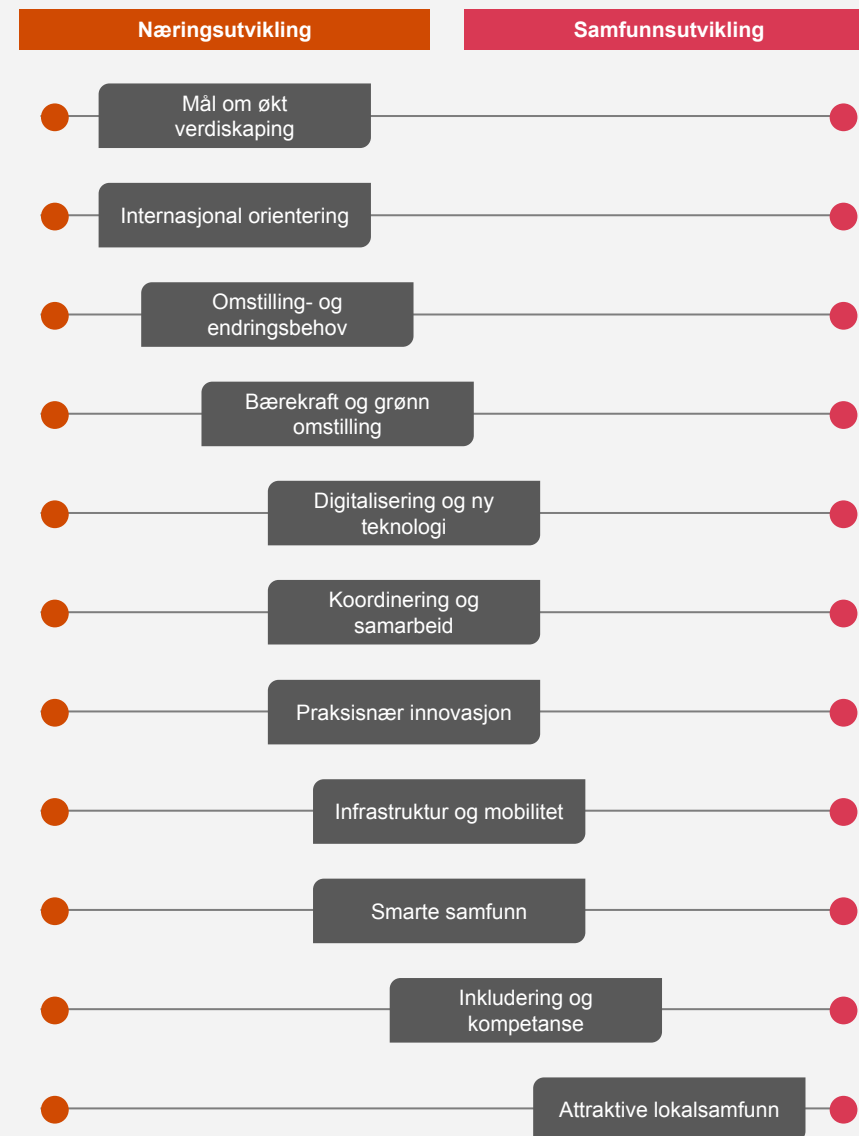
Alle Vestland fylkene legger FNs bærekraftsmål til grunn for sine prioriteringer for årene som kommer. Eksempelvis står det i Rogalands utviklingsplan:

“FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Det er tverrpolitisk enighet om at bærekraftsmålene utgjør hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Målene hjelper oss å tenke mer helhetlig og vurdere hvilke konsekvenser arbeidet vårt har på mer enn ett plan.”

- Utviklingsplan for Rogaland 2021-2024

Hovedområder som er felles på tvers av planene

Figuren under oppsummerer noen tematiske områder som går igjen i vestland fylkenes overordnede utviklings- og innovasjonsplaner. Temaene er plassert på en akse mellom nærings- og samfunnsutvikling. Et tema som er plassert lengst til venstre er i hovedsak knyttet til næringsutvikling, og et tema lengst til høyre til samfunnsutvikling. En plassering midt på akse indikerer at temaet har vesentlig betydning for begge.

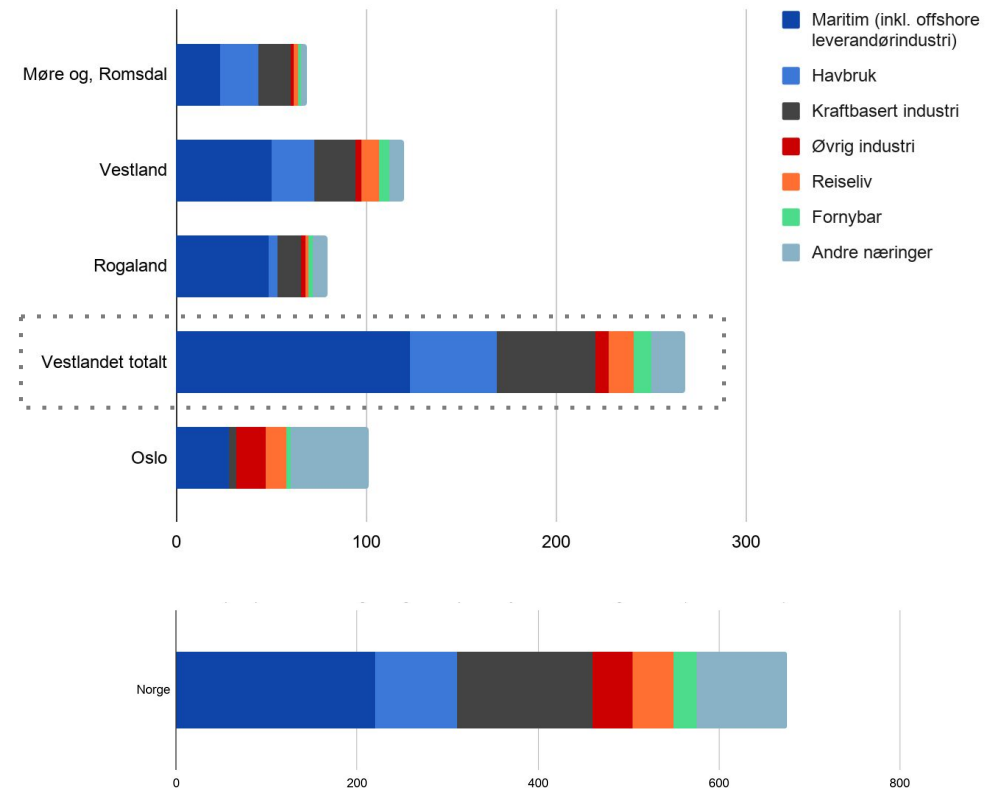
Næringslivet på Vestlandet er eksportintensivt og basert på naturgitte fortrinn og spisskompetanser utviklet over lang tid

Eksport sier noe om internasjonal konkurranseevne for produkter og tjenester fra Vestlandet. Slik det fremkommer av grafen til høyre domineres næringslivet på Vestlandet av de havbaserte eksportnæringene. I 2017 stod eksport innen havbruk og maritim næring (inkludert leverandørindustrien til olje og gass) for over 65 % av den totale eksporten fra Vestlandsfylkene. Til sammenlikning var eksportandelen fra de havbaserte næringene ca. 45 % nasjonalt (ekskludert olje og gass) og 30 % i Oslo. Dette indikerer et tydelig regionalt fortrinn innen de havbaserte næringene. I Møre og Romsdal står også kraftbasert industri sterkt relativt til landssnittet. Innen fornybar energi og reiseliv er eksportandelen fra Vestlandsfylkene nesten lik som landssnittet.

Med 800 000 NOK i eksport per sysselsatt i 2017, ekskl. olje og gass, er Møre og Romsdal fylket i Norge med høyest eksportintensitet. Etter Møre og Romsdal følger Sogn og Fjordane (en del av Vestland fra 1.1.2020). Hordaland og Rogaland kommer på hhv. fjerde- og sjetteplass på landsbasis. Vestlandsfylkene kommer også godt ut dersom vi ser på total eksport. I 2017 var det Hordaland, Rogaland og Møre og Romsdal som eksporterte mest i landet etter Oslo. Til sammenlikning med Vestlandsfylkene er eksporten fra Oslo i hovedsak tjenestefokusert med tyngde innen eksport av næringene finans og IKT.

Vestlandsmeldingen 2020 beskriver naturgitte forhold som en Vestlandets viktigste forutsetninger for at vi har tatt ledende posisjon i internasjonal konkurranse innen våre viktigste eksportnæringer. De havbaserte bedriftene og næringene på Vestlandet tilknytter seg verdensledende kompetansemiljø i form av klynger og næringsallianser, som har blitt et tydelig differensierende fortrinn. I kombinasjon med den årelange erfaringen og sterke ressurser, gir de sterke kompetansemiljøene potensial for å utdanne fremtidens kompetanse og til å lede og utvikle grønn innovasjon og tverrfaglige samarbeid. Særlig teknologikompetansen er en verdifull ressurs som kan overføres til nye, grønne næringer. Høye skatter og avgifter til sammenlikning med konkurrerende land, er derimot en svakhet. Fokus på bærekraft og utslippsreduksjon er en viktig kompenserende faktor.

Eksport fra varer og tjenester, ekskludert olje og gass fra Vestlandsfylkene, Oslo og Norge som helhet, ekskludert olje og gass, i 2017
(mrd. NOK, Menon Economics 2018)

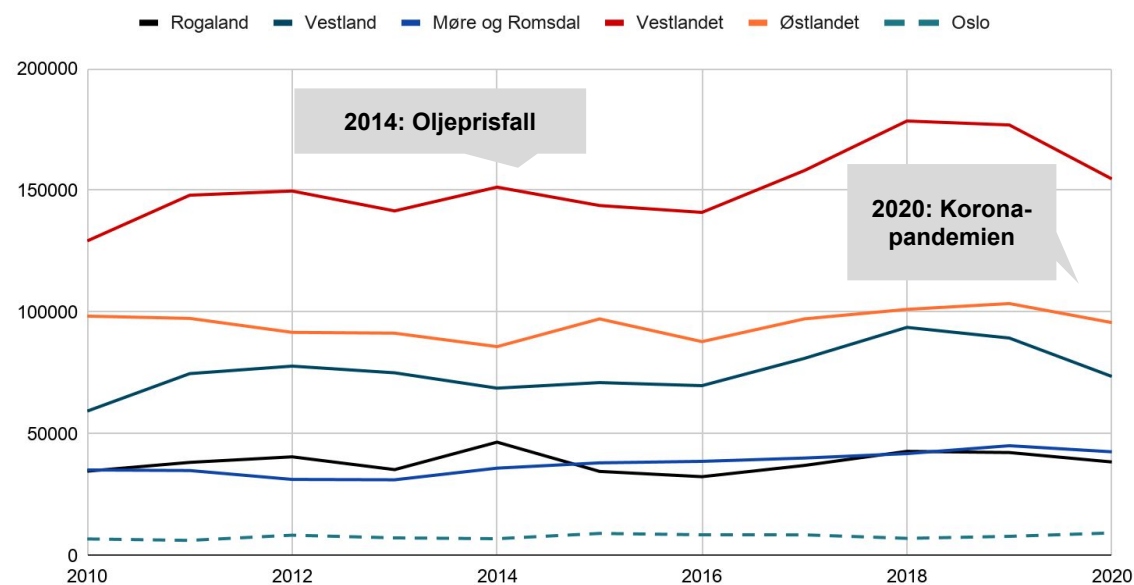
Eksportintensiteten gjør Vestlandet sårbar for svingninger i den globale økonomien og skaper behov for å akselerere utvikling av nye eksportmarkeder

Dersom vi ser på utviklingen av fastlandseksporten på Vestlandet og Østlandet over tid, blir det tydelig Vestlandet, som en betydelig eksportregion, er svært utsatt for endringer i det makroøkonomiske bildet og i den globale økonomien. Oljeprisfallet i 2014 og den pågående korona-pandemien er gode eksempler på det. Ifølge Menon Economics sine beregninger av effektene av korona på norsk eksportrettet næringsliv, er det Vestlandet som vil bli hardest rammet og få størst negativ effekt på omsetning og sysselsetting.

Scenarioanalysen for Vestland Fylkeskommune viser at det er et stort omstillingsbehov i de eksportrettede næringene fremover. Dette gjelder særlig næringene hvor utslippsintensiteten i dag er høy. Samtidig gjør den unike kompetansen i eksportnæringene at Vestlandet er godt posisjonert for å for å ta en ledende posisjon i det grønne skiftet.

Det er verdt å merke seg at olje og gass ikke er inkludert i fastlandseksporten, som er illustrert i figuren til høyre. Leverandørindustrien til olje og gass er derimot inkludert. Eksport av råolje og naturgass utgjorde ifølge tall fra SSB ca. 47 % av total eksport fra Norge i 2019, som var på 915 mrd. NOK. Fastlandseksporten stod til sammenlikning for ca. 52 %. I korona-året 2020 var det en betydelig tilbakegang i eksporten, særlig for olje og gass, og total eksport i Norge opplevde en nedgang på ca. 15 %, til 778 mrd. NOK. Fastlandseksporten opplevde en endring på ca. -6 %, mens eksport av olje og gass falt hele 24 %, begge tall totalt for Norge.

Utvikling i fastlandseksport (kun vareeksport) for Vestlandsfylkene og Vestlandet og Østlandet totalt i perioden 2010-2020 (MNOK)

Vekst i fastlandseksport 2010-2020 for

Vestlandet	+19,7 %	Østlandet	-2,7 %	Oslo	+35,8 %	Norge totalt	+32,6 %
Rogaland	+10,8 %	Vestland	+24,0 %	Møre & R.	+21,1 %		

Ny rapport viser svak norsk eksportvekst sammenlignet med andre land

Eksportmeldingen 2021, som Menon publiserte i juni 2021, viser at Norge har Vest-Europas laveste eksport som andel av BNP, og at ingen OECD- eller BRICs-land har tapt globale markedsandeler like raskt som Norge de siste 20 årene.

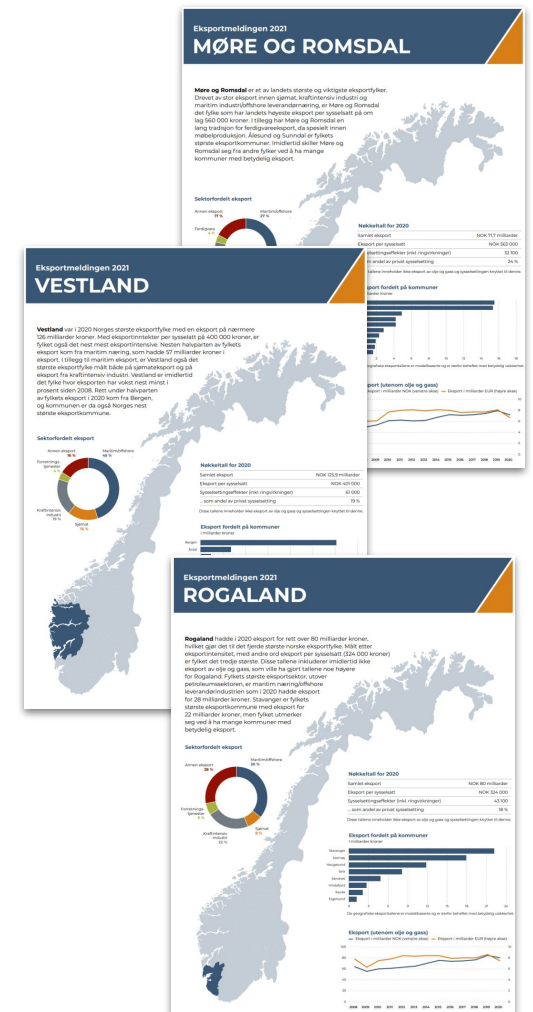
Den generelle trender gjelder uavhengig av om man i beregningen inkluderer eller ekskluderer eksport av olje og gass. Menon peker på flere grunner til at lav eksport er problematisk::

- At inntekter fra Oljefondet blir brukt til å betale import skaper verken et dynamisk næringsliv eller nye produktive arbeidsplasser
- Lav eksport eller lav eksportvekst kan være et tegn på manglende konkurransekraft i globale markeder
- Samfunnsøkonomisk forskning viser at eksponering mot globale markeder tvinger bedrifter til å bli mer innovative, og dermed mer konkurransedyktige.
- Eksportinntektene fra olje og gass vil reduseres betydelig i årene som kommer som følge av lavere produksjon på norsk sokkel. Sammen med betydelig reduserte investeringer innen olje- og gassektoren på lengre sikt, vil dette gi et behov for å «ha flere ben å stå på» i samhandlingen med utlandet. Sterkere diversifisering vil også bidra til å redusere den sårbarhet vi i dag opplever med betydelig eksport innen råvaremarkeder.

Dette er grunner til at også Vestlandet bør søke en sterkere, og mer diversifisert eksportprofil fremover.

OBS: I sin rapport defineres fastlandseksport (uten olje og gass) noe annerledes enn andre kilder vi har benyttet i vår analyse, mellom annet inkluderer de tjenesteeksport. Eksporttallene vil derfor kunne fremstå ulike, uten at det endrer det generelle bildet av utviklingen.

Kilder: [Eksportmeldingen 2021 \(Menon\)](#)

Vestlandet har komparative fortrinn knyttet til havnæringene og kraftproduserende industri

Totalt sett er Vestlandets relative styrkeposisjon sammenliknet med landet forøvrig innen jordbruk, skogbruk og fiske, hvor fiske og akvakultur er utslagsgivende, samt bergverksdrift og utvinning, fornybar energi og transport og lagring.

Tabellen til høyre illustrerer prosentvis andel per næring av totalt bruttoprodukt i hvert av fylkene på Vestlandet og for Vestlandet som helhet. Næringer hvor et fylke eller Vestlandet totalt har 25 prosent høyere andel av verdiskaping i næringen enn landsgjennomsnittet, er markert med grønn og indikerer relative styrkeposisjoner sammenliknet med Norge som helhet. Dette er i tråd med andre regionale analyser som for eksempel KMDs 'Regionale utviklingstrekk 2018'. Næringsinndelingen SN 2007 gir ikke et fullgodt bilde av hvilke næringer og verdikjeder som er viktige, slik det blant annet er diskutert i Vestlandssenarioene 2020, hvor en bundling av næringskodene er benyttet. For å enkelt identifisere relative styrkeposisjoner sammenliknet med landet forøvrig, har vi i tabellen til høyre likevel benyttet SN 2007.

Primærnæringen fiske og havbruk, samt tilknyttet foredlingsindustri er viktig fra Vestland og nordover langs kysten. Industrien er viktig i alle Vestlandsfylkene, og har en relativ styrkeposisjon sammenliknet med landet som helhet i Rogaland. Bergverksdrift og utvinning kommer ikke frem som en særlig styrkeposisjon for Rogaland da mesteparten av verdiskapingen tilordnes kontinental- sokkelen. Blant infrastrukturnæringene, er transport og lagring et område hvor Vestlandet har en styrkeposisjon, som knytter seg særlig til maritim virksomhet. Bygg og anlegg også er viktig, men skiller seg ikke ut fra landet forøvrig. Fornybar kraftproduksjon skiller seg ut for Vestland, men har også en relativ styrkeposisjon for Vestlandet som helhet. Utifra tabellen ser reiselivsnæringen ut til å ha et nokså lite bidrag. Men, slik det er beskrevet i bl.a. Vestlandsmeldingen 2019, inkluderer den totale effekten fra reiselivsnæringen både overnatting og servering, transport, og kultur og underholdning. Reiselivsnæringen er derfor ansett som en viktig basisnæring for det naturvake Vestlandet, men den er også svært sårbar i møte med den globale pandemien.

Næringene på Vestlandet i % av totalt bruttoprodukt per fylke (2018)¹

Næring (SN 2007)	Møre og Romsdal	Vestland ²	Rogaland	Vestlandet totalt	Norge totalt ³
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	6.0%	3.5%	1.7%	3.2%	2.6%
05-09 Bergverksdrift og utvinning	1.9%	3.2%	15.5%	7.4%	1.7%
10-33 Industri	14.0%	9.3%	9.7%	10.3%	8.3%
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	4.6%	6.5%	4.0%	5.3%	4.0%
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	6.8%	7.3%	6.6%	7.0%	7.9%
45-47 Varehandel, reparasjon av motorvogner	9.6%	7.7%	7.8%	8.1%	9.7%
49-53 Transport og lagring	7.0%	6.4%	6.1%	6.4%	4.6%
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	1.3%	1.6%	1.8%	1.6%	1.7%
58-63 Informasjon og kommunikasjon	1.9%	3.0%	3.8%	3.1%	5.1%
64-66 Finansiering og forsikring	4.0%	5.7%	3.3%	4.5%	6.3%
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	12.1%	13.4%	12.6%	12.9%	14.7%
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	2.3%	2.7%	3.3%	2.9%	3.4%
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	5.6%	6.9%	5.0%	6.0%	8.0%
85 Undervisning	6.1%	7.3%	5.5%	6.4%	6.4%
86-88 Helse- og sosialtjenester	6.3%	6.2%	4.7%	5.7%	5.9%
90-99 Personlig tjenesteyting	10.8%	9.4%	8.5%	9.3%	9.7%

Bruttoprodukt er i NOU 2020:12 definert som "verdien av produksjonen minus verdien av innsatsfaktorene utenom arbeidskraft, det vil si den merverdien som virksomhetene i en region skaper i løpet av et år." Bruttoproduktet brukes her som et mål på verdiskapingen på Vestlandet.

Kilder: SSB tabell 11713, NOU 2020:12, Verdikjeder i Norge (2020), Vestlandsmeldingen 2019, Vestlandsscenarioene 2020

Note: Note: 1) Næringer hvor et fylke eller Vestlandet totalt har 25 prosent høyere andel av sysselsatte i næringen enn landsgjennomsnittet, er markert med grønn og indikerer relative styrkeposisjoner sammenliknet med Norge som helhet. 2) Sogn og Fjordane og Hordaland er her slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020. 3) Tall for Norge ekskluderer Svalbard og Kontinentalsokkelen. Tall for boligjenester er heller ikke inkludert. Tallene kan derfor ikke uten videre sammenliknes med nasjonalregnskapstallene.

Målt i sysselsetting, er Vestlandet spesielt sterke innen olje og gass og industri

Basert på antall sysselsatte etter bosted er den relative styrkeposisjonen til Vestlandet innen olje og gass og industri.

Tabellen til høyre illustrerer prosentvis andel per næring av totalt antall sysselsatte i hvert av fylkene på Vestlandet og for Vestlandet som helhet. Næringer hvor et fylke eller Vestlandet totalt har 25 prosent høyere andel av sysselsatte i næringen enn landsgjennomsnittet, er markert med grønn og indikerer relative styrkeposisjoner sammenliknet med Norge som helhet. Tabellen viser at de relative styrkeposisjonene for Vestlandet totalt er innen olje og gass (05-09 Bergverksdrift og utvinning) og industri, hvor Rogaland har en særlig sterk posisjon innen førstnevnte. I tillegg har Møre og Romsdal en solid posisjon innen fiske og akvakultur.

Næringsinndelingen i tabellen til høyre er basert på SSBs næringsgruppering fra 2007 (SN 2007, tosiffer). Dette gir ikke et tilstrekkelig nyansert bilde. Eksempelvis inngår jordbruk og fiske i samme hovednæring. Dermed jevnes den relativt sett høyere andelen sysselsatte innen havnæringene på Vestlandet ut av høyere andel sysselsatte innen agrikultur i andre deler av landet. En bransjes arbeidsintensitet (verdiskaping per sysselsatt) kan også påvirke hvilke styrkeposisjoner som fremkommer i form av eksempelvis sysselsetting og verdiskaping. Dersom en bransje har høy arbeidsintensitet, slik som akvakultur, kan verdiskaping indikere en styrkeposisjon, mens sysselsetting ikke gir tilsvarende resultat. Slik det pekes på i Vestlandsmeldingen 2019, har Vestlandet likevel en relativ styrkeposisjon basert på sysselsetting innen marin sektor. Det samme gjelder maritim sektor, som inkluderer både transport- og tjenesteleverandører og olje og gass. Slik det fremkommer i blant annet Vestlandsscenarioene 2020, er det offentlige og bygg og anlegg også viktige sysselsettere på Vestlandet, men områdene skiller seg ikke ut sammenliknet med landet som helhet.

Ringvirkningsanalysene som er gjort i forbindelse med Vestlandsmeldingen 2020, indikerer et potensial for betydelige sysselsettingseffekter dersom en lykkes med økonomisk og grønn omstilling i de fire eksportnæringene som er studert; sjømat, maritim, prosessindustri og fornybar.

Sysselsatte etter bosted på Vestlandet i % av totalt antall sysselsatte per fylke (2019)¹

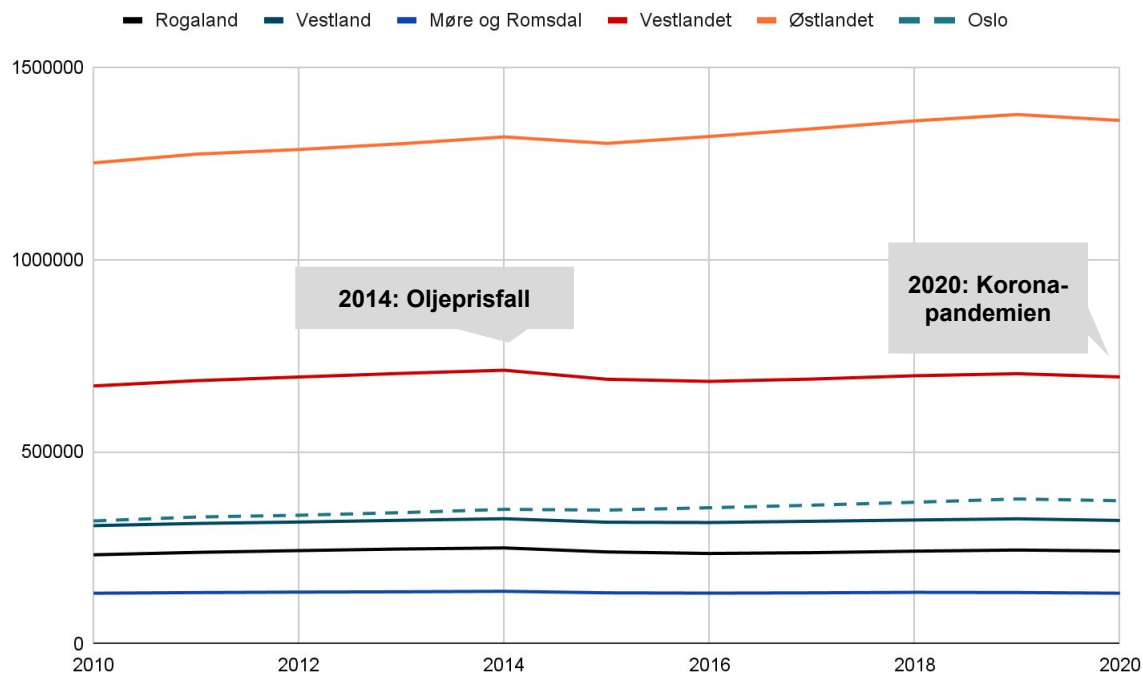
Næring (SN 2007)	Møre og Romsdal	Vestland ²	Rogaland	Vestlandet totalt	Norge totalt
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	4.1%	2.7%	2.4%	2.8%	2.3%
05-09 Bergverksdrift og utvinning	1.7%	2.8%	11.9%	5.9%	1.9%
10-33 Industri	15.2%	9.0%	9.8%	10.4%	7.8%
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	1.3%	1.4%	1.2%	1.3%	1.2%
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	7.7%	8.9%	7.5%	8.2%	8.5%
45-47 Varehandel, reparasjon av motorvogner	12.0%	11.3%	11.0%	11.3%	12.9%
49-53 Transport og lagring	6.0%	5.4%	4.4%	5.2%	5.0%
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	2.7%	3.4%	3.5%	3.3%	3.6%
58-63 Informasjon og kommunikasjon	1.4%	2.3%	2.8%	2.3%	3.7%
64-66 Finansiering og forsikring	1.1%	1.8%	0.9%	1.4%	1.7%
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	4.6%	6.0%	5.5%	5.6%	6.5%
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	3.6%	4.4%	5.1%	4.5%	5.0%
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	4.8%	5.6%	4.1%	4.9%	6.2%
85 Undervisning	8.0%	8.8%	7.5%	8.2%	8.3%
86-88 Helse- og sosialtjenester	22.1%	21.8%	18.4%	20.6%	20.6%
90-99 Personlig tjenesteyting	2.9%	3.7%	3.3%	3.4%	4.1%

Kilder: [SSB tabell 07984](#), Vestlandsmeldingen 2020, Vestlandsmeldingen 2019, Vestlandsscenarioene 2020

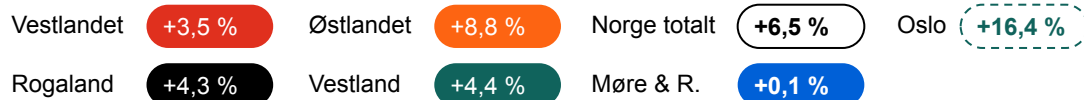
Note: 1) Næringer hvor et fylke eller Vestlandet totalt har 25 prosent høyere andel av sysselsatte i næringen enn landsgjennomsnittet, er markert med grønn og indikerer relative styrkeposisjoner sammenliknet med Norge som helhet. 2) Sogn og Fjordane og Hordaland er her slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020.

Vestlandet har hatt en svak positiv vekst i sysselsetting over de siste 10 årene, men taper terreng sammenlignet med landssnittet og Østlandet

Utvikling i sysselsatte etter bosted på Vestlandet i % av totalt antall sysselsatte per fylke (2010-2020)

Vekst i sysselsetting etter bosted 2010-2020 for

Kilder: SSB tabell 07984, Menon (2020)

Note: 1) Sogn og Fjordane og Hordaland er her slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020

Kommentar om sysselsettingsutvikling

- Sysselsettingsveksten på Vestlandet er betydelig lavere enn for landet som helhet med en økning på 3,5 % i perioden 2010-2020 sammenliknet med 6,5 % for Norge totalt.
- Over de siste 10 årene har sysselsettingen vokst vesentlig mer på Østlandet enn på Vestlandet, og økningen har vært særlig stor i Oslo. Innad på Vestlandet er det Møre og Romsdal som har den svakeste veksten med en tilnærmet flat utvikling.
- Arbeidsstokken på Vestlandet ble hardere rammet av oljeprisfallet i 2014 sammenliknet med både Norge, Østlandet og særlig Oslo, og Vestlandet har ikke lyktes med å komme tilbake til sysselsettingsnivået i 2014.
- I forbindelse med koronapandemien i 2020 har den prosentvise tilbakegang i sysselsettingen vært tilnærmet lik for Vestlandet, Østlandet og Norge som helhet, med en tilbakegang på 1,1-1,2 % for samtlige. Langsiktige sysselsettingseffekt av krisen, særlig innen maritim sektor, er forventet å kunne ha en vedvarende negativ effekt, som vil være særlig stor for Vestlandets eksportrettede næringsliv. Dette vil stille ytterligere krav til omstillingsevne fra næringslivet på Vestlandet.
- De overordnede linjene er nokså like dersom sysselsetting etter arbeidssted legges til grunn. Størst er forskjellen for Oslo, som har en noe lavere vekstrate, men står for en høyere andel av total sysselsetting i Norge. En naturlig forklaring er at det er mange pendlere til Oslo fra de omliggende fylkene.

Vestlandet har en lavere årlig befolkningsvekst sammenliknet med landet totalt i perioden 2010-2021, en trend som er forventet å fortsette frem mot 2050

Befolkningsveksten på Vestlandet er svakere enn for landet som helhet.

I 2050 er det i SSBs hovedalternativ forventet at det vil bo om lag 1,5 millioner mennesker på Vestlandet, til sammenlikning med ca. 1,4 millioner i dag. Dette tilsvarer hhv. 25,3 % og 25,7 % av landets befolkning. Med andre ord en svak nedgang.

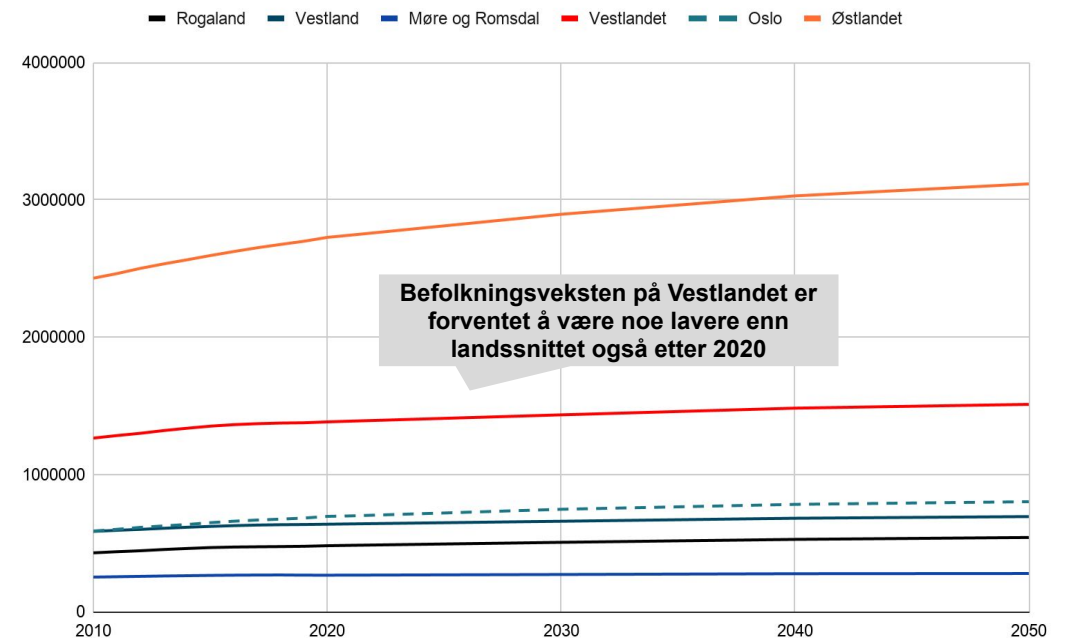
Innad i Vestlandet er det Vestland og Møre og Romsdal som har lavest vekstrate sammenliknet med den forventede nasjonale befolkningsveksten. Møre og Romsdal har en forventet vekst i perioden 2020-2050E på 4,6 %. Den nasjonale veksten er til sammenliknet beregnet til 11,3 %. For Rogaland er forventet vekst derimot høyere enn landssnittet, med 12,5 %. Veksten i Oslo er betydelig høyere enn landssnittet, estimert til 15,4 % for perioden 2020-2050E.

Slik både Vestlandsmeldingen og andre utredninger problematiserer, er hovedutfordringen fremover at andelen av befolkningen i arbeidsdyktig alder vil synke betydelig, og at behovet for arbeidskraft innen helse og omsorg vil øke betraktelig grunnet den betydelige økningen i andelen eldre. Dette er illustrert i grafene på neste side. For befolkningen som er 67 år og eldre, er forventet befolkningsvekst i SSBs hovedscenario 79,4 % for Vestlandet i perioden 2020-2050E, sammenliknet med landet som helhet på 77,0 % og Oslo på 99,2 %. Blant den yngre delen av den arbeidsdyktige delen av befolkningen (18-49 år), er det forventet en nedgang på 7,6 % for Vestlandet, mot 5,8% for landet som helhet og 3,1 % for Oslo. Møre og Romsdal kommer igjen dårligst ut, med en nedgang på 11,0 % for denne av befolkningen.

Kilder: SSB tabell 06913

Note: 1) Sogn og Fjordane og Hordaland er her slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020

Befolkningsutvikling Vestlandet og Oslo 2010-2021 og framskrevet folkemengde i SSBs hovedalternativ (MMMM) 2030E-2050E

Befolkningsvekst 2010-2021

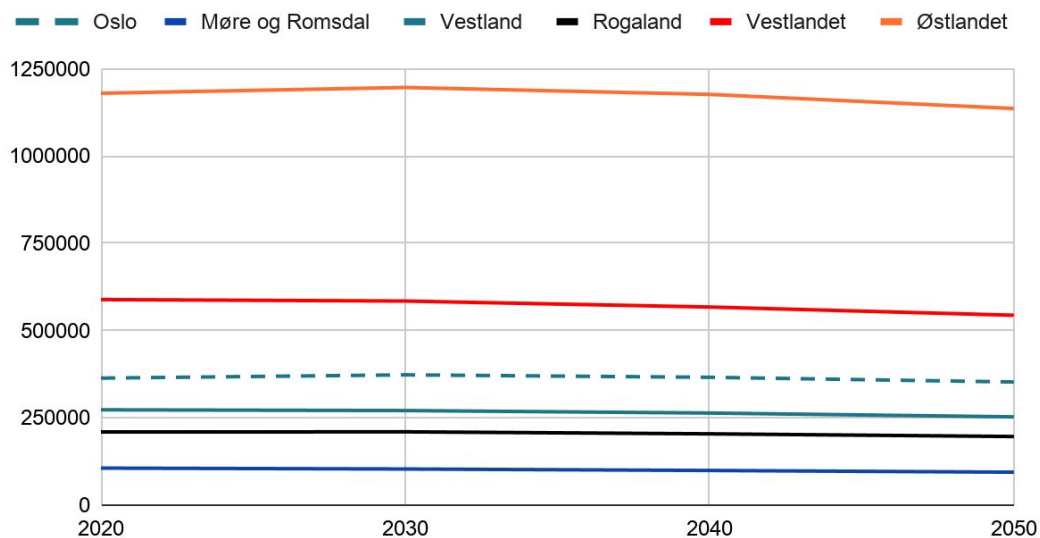
Vestlandet	+9,8 %	Møre & R.	+5,7 %
Østlandet	+12,9 %	Vestland	+9,3 %
Oslo	+18,8 %	Rogaland	+12,8 %
Norge totalt	+11,0 %		

Forventet befolkningsvekst 2021-2050E

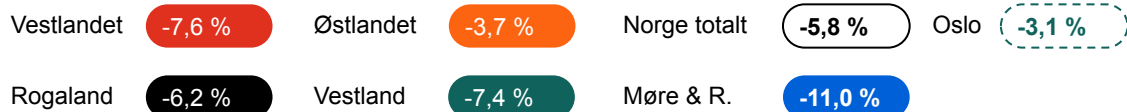
Vestlandet	+8,8 %	Møre & R.	+4,5 %
Østlandet	+13,6 %	Vestland	+8,3 %
Oslo	+14,9 %	Rogaland	+11,9 %
Norge totalt	+10,8 %		

Vestlandet er forventet å bli hardt rammet av eldrebølgen - nedgangen blant den produktive delen av befolkningen er forventet høyere enn landssnittet

Befolkningsframskriving Vestlandet og Oslo i SSBs hovedalternativ (MMMM) for aldersgruppen 18-49 år 2020-2050E

Forventet befolkningsutvikling for aldersgruppen 18-49 år 2020-2050E

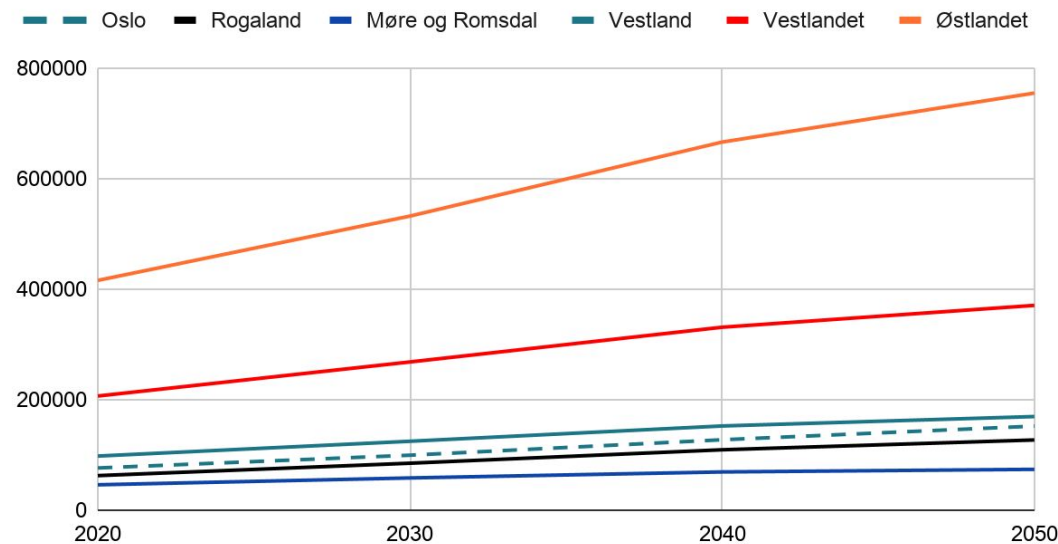

Kilder: SSB tabell 06913

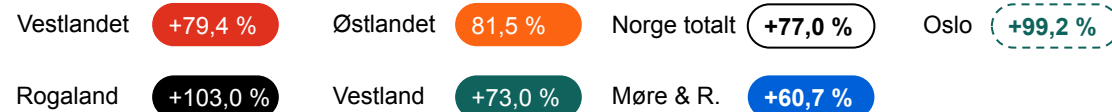
Note: 1) Sogn og Fjordane og Hordaland er her slått sammen til Vestland selv om det nye fylket ikke ble etablert før 1.1.2020

Særlig stor nedgang er forventet for Møre og Romsdal

Befolkningsframskriving Vestlandet og Oslo i SSBs hovedalternativ (MMMM) for aldersgruppen 67 år og eldre 2020-2050E

Forventet befolkningsutvikling for aldersgruppen 67 år og eldre 2020-2050E

Økningen blant den eldre delen av befolkningen er forventet å være høyere for Rogaland

Vestlandet sterke kompetansemiljø, særlig innen havnæringene, kan skape grobunn for ny næringsutvikling

Vestlandet har sterke kompetansemiljø i form av klynger og nettverk. Nær 40% av de 44 klyngene i Norwegian Innovation Clusters har hovedsete her, mellom annet syv av landets tolv nasjonale kompetansesentre (NCEer), og to av de tre globale kompetansesentrene (GCEer). Flere av NCEene og begge de to GCEene er tilknyttet havnæringene og understøtter dermed vår særskilte kompetanse på området. I tillegg NCEer innen finans, media og innovasjon. NCE Finance Innovation har blant annet som mål å øke eksporten av fintech til det internasjonale marked, og NCE iKuben jobber for å styrke næringslivets og andre kompetansesentres evne til innovasjon, digitalisering og forretningsutvikling. I tillegg til klyngeprogrammene er det en rekke andre kompetansenettverk, inkubatorer og andre næringsselskap og -organisasjoner

Slik det pekes på i Vestlandsmeldingen (2019), er det avgjørende at Vestlandet evner å utnytte og videreutvikle den verdensledende kompetansen vi besitter, særlig innen marin og maritim sektor og olje og gass. Dette kan oppnås gjennom økt samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, forskning og næringsliv da det er i møtet mellom ulike klynger, nettverk, kapital og ledende FOU-miljø at fremtidens innovasjoner skapes.

Vestlandets klynger og nettverk er sentrale i de entreprenørielle oppdagelsesprosessene. De kan bidra med kunnskap og erfaring, også fra internasjonalt samarbeid, men også være "motorer" for å omsette ord til handling, og sørge for at utbygging av nye næringsområder faktisk finner sted. Dette inkluderer arbeid med kontinuerlig forbedring av eksisterende aktiviteter, å skape nye aktiviteter basert på eksisterende kompetanse og næringsvirksomhet, og det å skape helt nye næringer.

Klynger i Norwegian Innovation Clusters

Høyere andel sysselsatte med lavere utdanningsnivå på Vestlandet samsvarer ikke med fremtidens kompetansebehov

Møre og Romsdal skiller seg ut med lavere andel av de sysselsatte med høyere utdanning, både sammenliknet med Vestlandet og Norge totalt. Oslo peker seg ut i motsatt retning - her hadde hele 59,0 % universitets eller høyskoleutdanning i 2020, mot 41 % på landsbasis og 38 % på Vestlandet.

Samtlige tre fylkesplaner for Vestlandsfylkene omtaler behovet for økt samsvar mellom utdanningstilbud og næringslivets behov. M&R fylkeskommune opprettet i 2019 Kompetansealliansen, som skal koble sammen arbeidsliv og utdanningsinstitusjonene for å sikre bedre samsvar mellom kompetansebehov og utdanningene. Behovet for oppdatering av kompetansen underveis i karrieren trekkes også frem i samtlige planer, og i nasjonale planer.

Det lærende og omstillingsdyktige arbeidslivet

- Stortingsmelding 14 (2019-2020), Kompetansereformen – Lære hele livet og Stortingsmelding 16, Utdanning for omstilling

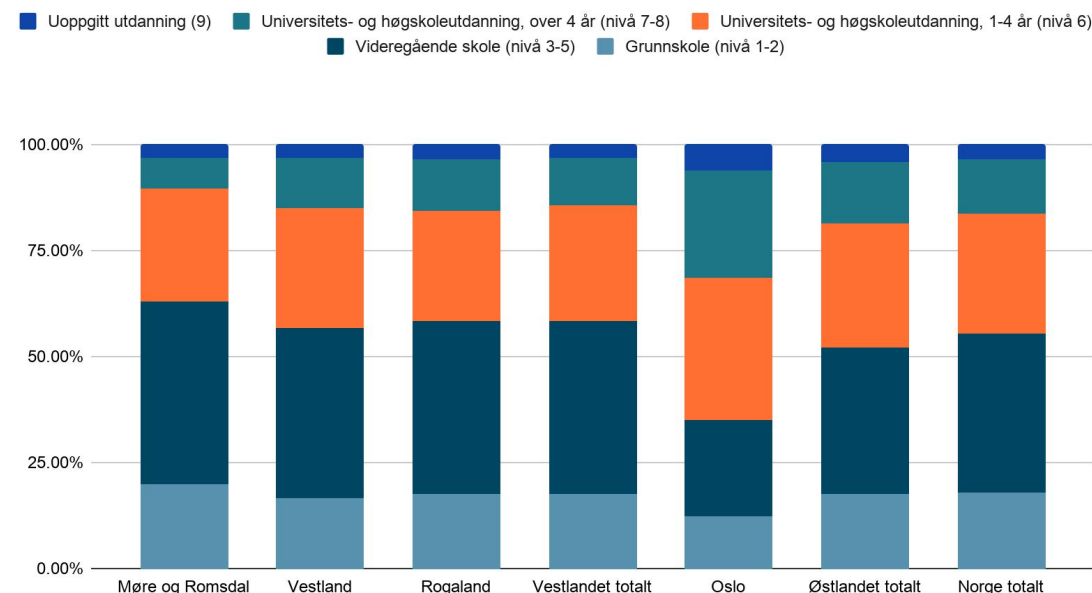
Våren 2020 ble kompetansereformen lagt frem. Den peker ut to hovedmål:

- Etter- og videreutdanning skal sikre at ingen går ut på dato i arbeidslivet
- Vi skal tette gapet mellom kompetansebehovene i arbeidslivet og den faktiske kompetansen som arbeidstakerne besitter

Digitale løsninger for kompetanseutvikling, Kompetanseprogrammet i regi av Kompetanse Norge og modulstrukturert opplæring er eksempler på satsingsområder i reformen som skal sikre at vi vil kunne nå målene og lære mer og hurtigere enn det vi gjør i dag.

I 2021 kom meldingen om Utdanning for omstilling, Stm. 16. Hovedfokuset i meldingen er på økt dialog og samhandling mellom academia, virkemiddelapparat og næringsliv for å styrke kvalitet og arbeidsrelevans i høyere utdanning. Koronapandemien har vært med å synliggjøre behovet for omstilling i arbeidslivet og kompetanseheving og -utvikling

Fordeling av sysselsatte på utdanningsnivå i Vestlands- og Østlandsfylkene, samt Norge som helhet i 2020 for aldersgruppen 15-74 år (%)

Oslo skiller seg ut med en særlig høy andel med universitets- og høyskoleutdanning

Vestlandet er underrepresenterte i offentlige utvalg som utarbeider utredninger med stor betydning for næringslivet på Vestlandet

Vestlandet har i dag en forholdsvis liten andel av representanter i utvalg som utarbeider nasjonale, offentlige utredninger. Dette kan minske investeringer i form av kapital, kunnskap og ressurser til Vestlandet, og vil kunne svekke næringsutviklingen i regionen.

Gjennomgang av offentlige utredninger siden 2013, viser at Vestlandet er sterkt underrepresenterte. Til tross for at Vestlandet som region står for 37,9 % av all fastlandseksport, og rundt 26 % av både verdiskaping, befolkning og sysselsetting, er andelen betydelig lavere hva gjelder tilknytning til Vestlandet blant dem som oppnevnes til offentlige utvalg. Av 721 personer i regjeringsoppnevnte utvalg siden 2013, kommer 54 % fra Oslo og Akershus, som representerer til sammen 25 % av befolkningen. Dette gjelder til tross for at gjennomgåtte utredninger omhandler tematikk og problemstillinger som vil ha betydelig påvirkning for næringslivet på Vestlandet, og der Vestlandet innehar ressurser med høy faglig kompetanse og lang erfaring. Et eksempel som illustrerer misforholdet, er NOU 2021:4 *Norge mot 2025*. Denne utredningen omhandler grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd i kjølvannet av korona-pandemien. I utvalget hadde kun 2 av 16 medlemmer tilknytning til Vestlandet. I NOU 2019:18 *Skattelegging av havbruksvirksomhet* har 11% av de oppnevnte medlemmene tilknytning til Vestlandet, mens 56 % har tilknytning til det sentrale østlandsområdet.

Offentlige utredninger legger viktige premisser for politiske beslutninger som kan være avgjørende for fremtidens næringsliv. I en slik sammenheng er det verdt å merke seg at en region som står for over en fjerdedel av landets verdiskaping, sysselsetting og bosetting ikke inkluderes og sikres tilstrekkelig representasjon. For næringslivet er det viktig med nærhet til viktige premissleverandører og beslutningstakere, og det er utvilsomt at Vestlandet sin posisjon som næringsregion ikke er godt nok reflektert i offentlige utvalg. Vestlandet er rikt på ressurser, men rammevilkårene for næringslivet styres i stor grad utenfor regionen. Når Vestlandet har så liten andel av representantene i offentlige og nasjonale utredninger, blir muligheten for å påvirke rammevilkårene liten – langt mindre enn hva Vestlandets posisjon som næringsregion skulle tilsi.

Oslo-dominerte ekspertutvalg

Hvordan påvirkes beslutningene av sentraliseringen?

IKKJE I MÅL: Kommunalminister Monica Mæland (H) vil at folk fra hele skal kunne sitte i ekspertutvalg. Hennes eiga oversikt syner at 54 prosent av alle regjeringa peikar ut bur i Oslo og Akershus.

FOTO: SIMON S. BRANDSETH / NRK

I Norge er vi stolte av kunnskapsbaserte og demokratiske beslutningsprosesser:

Regjeringsoppnevnte utvalg siden 2013

Av 721 personer i regjeringsoppnevnte utvalg siden 2013 kommer 54% fra Oslo og Akershus. De representerer ca 25% av befolkningen.

Kilde: Kommunaldepartementet

Regjeringsoppnevnte utvalg per september 2019

Av totalt 151 oppnevnte personer kommer 91 fra Oslo og nabokommuner i hovedstadsområdet. Bergen 12, Trondheim 8, Tromsø 6 og Stavanger 0.

Kilde: regjeringen.no

Faksimile: *Initiativ Vest*

Av 8 offentlige utredninger med særlig relevans for næringslivet på Vestlandet, har kun ca. 20 % av utvalgsmedlemmene tilknytning til Vestlandet;

- NOU 2021:4 Norge mot 2025. Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien
- NOU 2020:15 Det handler om Norge - Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i Norge
- NOU 2020:12 Næringslivets betydning for levedyktige og bærekraftige lokalsamfunn
- NOU 2019:18 Skattelegging av havbruksvirksomhet
- NOU 2019:16 Skattelegging av vannkraftverk
- NOU 2018:17 Klimarisiko og norsk økonomi
- NOU 2018:4 Sjøveien videre - forslag til ny havne- og farvannsløp
- NOU 2014:16 Sjømatindustrien - utredning av sjømatindustriens rammevilkår

Dagens nett svekker konkurranseevnen flere steder på Vestlandet

På Vestlandet er det planer og potensial for større industrietableringer som ikke kan realiseres uten bedre nettkapasitet. Samtidig tar det lang tid å bygge ut nytt nett.

Fra nye linjer i regionalnettet blir planlagt til de er satt i drift tar det gjerne inntil 8 år. Realiseringen av prosjekter i sentralnettet – det høyeste spenningsnivået (300/420 kV) – tar enda flere år¹. Samtidig har næringslivet kortere tid på seg til å møte endringer i behov og etterspørsel fra markedet som krever god strømtilførsel.

I et innspill til energimeldingen uttrykker m.a. flere av de største nettselskapene på Vestlandet (Lyse Elnett, BKK Nett, Mørenett) at de “er regulert for å være bakpå og forsiktige, ikke proaktive” – at de er regulert for å starte en prosess når kunden bestiller kapasitet, og ikke før. De peker på behovet for endringer i måten nett finansieres og kostnader fordeles.

Det er individuelle forskjeller på Vestlandet med hensyn til nettkapasitet. Nord for Sognefjorden er det generelt overskudd på kraft. Imidlertid er det behov for noe mer kapasitet til m.a. ytre Sunnmøre, og reserveforsyning til Nyhamna/Aukra. Sør for Sognefjorden står viktige industriområder uten tilstrekkelig kapasitet, som “Bergensområdet”, og spesielt Kollsnes og Mongstad, med betydelig kapasitetsbehov. Det samme har Haugalandet, men her har Statnett søkt om konsesjon på ny kapasitet fra Blåfalli/Kvinnherad til Gismarvik. Andre nettutviklingsplaner og industribehov fremkommer i nettselskaperes kraftsystemutredninger*, som oppdateres annet hvert år.

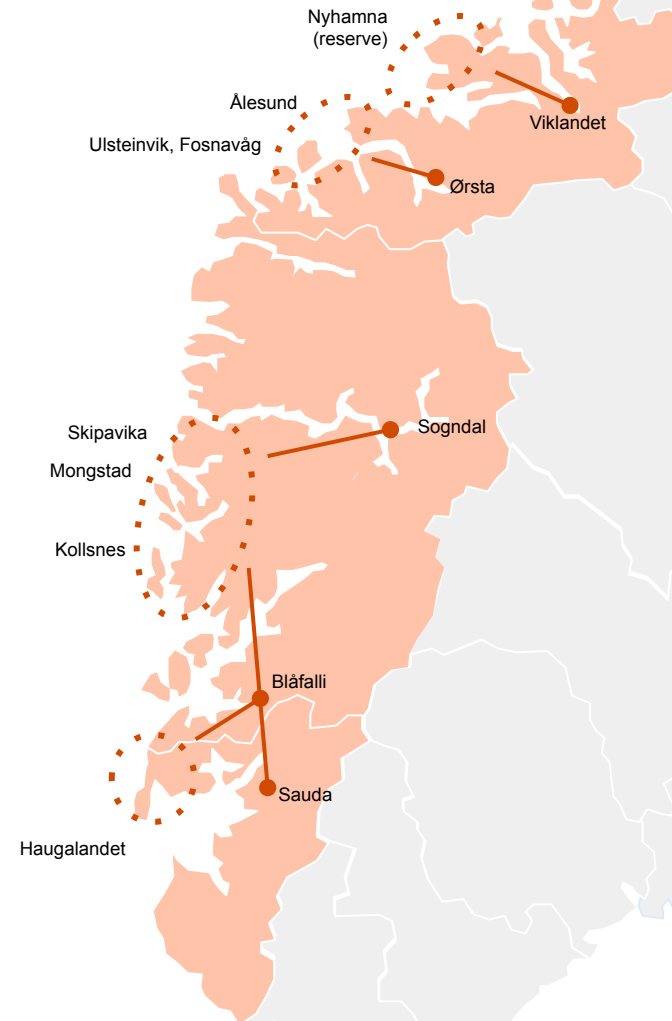
Kilder:

Intervjuer med KSU-ansvarlige på Vestlandet.

*KSU-rapporter fra [Istad](#), [Linja](#), [BKK Nett](#), [Haugaland Kraft Nett](#), [Lyse Elnett](#)

Note: 1) [Innspill til energimeldingen fra nettselskaper](#).

Eksempel på områder der manglende kapasitet hindrer industrivekst i dag

Mulig modell og organisering for oppfølging av næringsstrategien

Et næringspolitisk forum kan etableres for å legge til rette for kontinuerlig oppfølging av definerte områder i næringsstrategien til Vestlandsrådet, primært strategiene tilknyttet “grunnmuren”. Forumet bør være bredt sammensatt av representanter fra næringsliv, politikk og akademia/fou.

Nærings-/politisk forum

Forumet bør reflektere næringsstrategien, og derfor inkludere næringer som utgjør spesielt viktige satsingsområder.

Deltagere fra næringslivet bør i hovedsak representere klynger eller større næringsmiljøer knyttet til havnæringene samt viktige næringer som reiseliv, bank og energi.

Videre bør forumet ha representanter fra Vestlandsrådet samt beslutningstakere fra partnerskapsmodellene som alt eksisterer i de tre fylkeskommunene.

Sekretariat

Sekretariatet skal forberede møter i forumet, koordinere og planlegge arbeid og oppfølging mellom møtene, m.a. koordinere innsatsen i arbeidsgruppen.

Denne sekretariatsfunksjonen kan fylles på tre ulike måter, der kostnaden fordeles på de tre fylkene:

- Representant fra næringsavdelingen i ett av de tre fylkene, på fast basis
- Representant fra næringsavdelingen i ett av de tre fylkene, på rundgang – f.eks. fireårsperioder
- Innleie av sekretariatsfunksjon, fra konsulentmiljø e.l.

Arbeidsgruppe

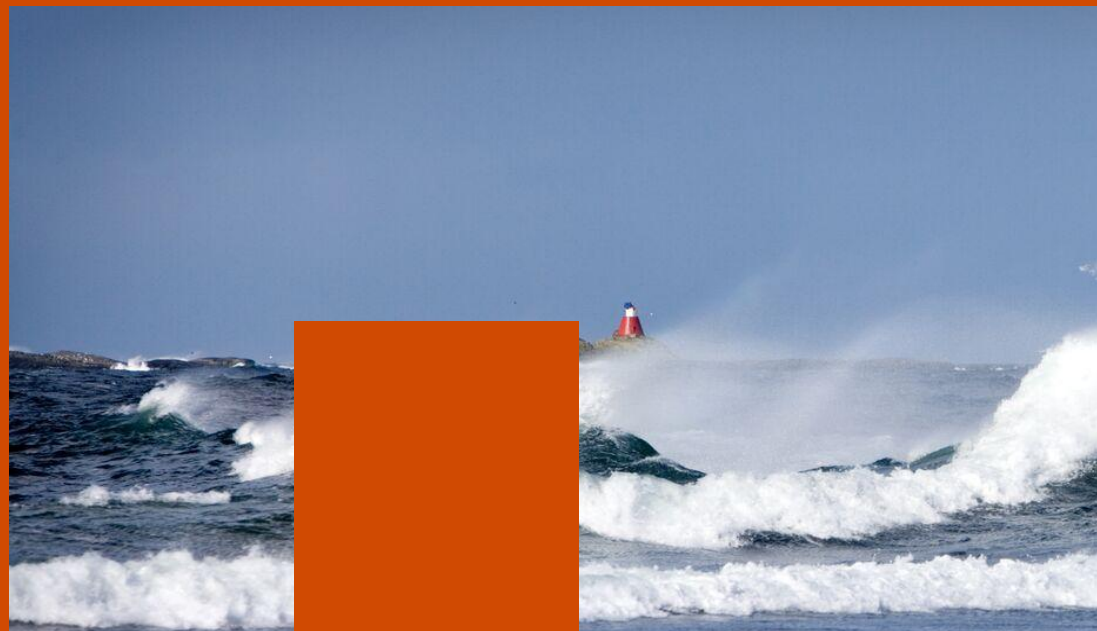
Trolig bør det etableres en arbeidsgruppe som sikrer oppfølging av saker og tiltak mellom hvert møte i næringsforumet, eventuelt sammen med deltakere i forumet fra sak til sak. Arbeidet i arbeidsgruppen kan koordineres av sekretariatet.

Eksempelvis kan arbeidsgruppen bestå én fast representant fra næringsavdelingen i hvert av de tre fylkene, med større deltakelse i forbindelse med spesielt omfattende saker og tiltak.

Andre praktiske forhold:

- Representantene i forumet bør i utgangspunktet sitte i 4 år, der halvparten skiftes ut hvert 2. år, for å sikre mest mulig kontinuitet.
- Alle representanter kan oppnevnes av Vestlandsrådet, f.eks. etter innstilling fra de fylkeskommunale næringsavdelingene.
- Møtefrekvens kan være én gang hvert kvartal, eller oftere for oppfølging av spesielt viktige, aktuelle saker, som f.eks. statsbudsjettet, NTP e.l.
- Den største kostnaden vil trolig knytte seg til sekretariatsfunksjonen, i tillegg til de ressursene som inngår i arbeidsgruppen fra hvert av fylkene. Hvorvidt det er hensiktsmessig med styre-/møtegodtgjørelse må avklares nærmere.

© 2021 PwC. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. “PwC” refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm’s professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.